

ЛИРИКА

ФРЕНСКИ И БЕЛГИЙСКИ ПОЕТИ

КЛОД-ЖОЗЕФ РУЖЕ ДЬО ЛИЛ
(1760–1836)

МАРСИЛЕЗА

31

Лирика

Напред, деца на родний край, —
денят на слава иде пак!
Пред нас тиранството без страх
развява своя кървав стяг.
Вий чувате ли тез войски
в полето страшно как реват?
Те с нож към вашите синове
и вас настръхнали вървят!
С оръжие в ръка, един до друг сме ний:
Напред! с нечиста кръв пръстта да се напий!

Що иска тази рабска сган —
наемници, цар и васал?
И за кого врагът жесток
е тез вериги изковал?
Момци! за нас са те, за нас!
Тираните без свян и срам
вековната робия пак
ще искат да наложат нам!
С оръжие в ръка, един до друг сме ний:
Напред! с нечиста кръв пръстта да се напий!

Какво! та чужденци ли тук
ще съдят в родния ни кът?
Нима тез гузни врагове
духа ни смел ще да сломят!
О Боже! рабски ли ръце
ще сложат робски нам хомот?
Над наште волни съдебини —
не щем, не щем ний нов деспот!...
С оръжие в ръка, един до друг сме ний:
Напред! с нечиста кръв пръстта да се напиш!

Тирани, треперете виш —
(о, виш — позор за нишия век!)
О, треперете! — уге край,
и този край не е далек.
Момците наши еж пред вас,
за бой изправили гърди:
о, нека паднат те — пръстта
наново пак ще ги роди! —
С оръжие в ръка, един до друг сме ний:
Напред! с нечиста кръв пръстта да се напиш!

Враг врага нека да познай:
Бъди герой, бъди юнак!
Но с меча милост издигни
над победения си враг.
Ала потисника жесток —
вълк хищен, който кръв желяй
пред наште майки и сестри —
гнева ти нека той познай!
С оръжие в ръка, един до друг сме ний:
Напред! с нечиста кръв пръстта да се напиш!

Любов, любов към родний край,
за мъст ръка ни подкрепи!
Свободо скъпа! зарад теб
ще мрем ний в кървави борби!
Свободо! знамена развей!
Победата ни там зове:
и нека твоят тържество
да видят твоите врагове!
С оръжие в ръка, един до друг сме ний:
Напред! с нечиста кръв пръстта да се напий!

Купае на децата:

След нашите братя идем ний —
сплотени дружно в боен ред:
геройският им прах за нас
ще бъде пример и завет.
Такава слава — както тях,
едва ли нас ще увенчай;
но нищо! зарад родний край
ще мрем, ще мрем, ще мрем без страх!
С оръжие в ръка, един до друг сме ний:
Напред! с нечиста кръв пръстта да се напий!

ШАРА-ЮБЕР МИЛВОА
(1782—1816)

34 ЛИСТОПАД

Гео Милев. Том IV

Бе листопад през късна есен —
безшумно капеха листа;
гората глъхнеше без песен,
без прелест в своята самота,
един млад болен, смъртнобледен
без радост в своята зора,
вървеше бавно, за последен
път, през любимата гора:
— Гора, ти, що бе нявга радост
за мене, ето — гасна аз...
Прощавай! всеки лист, що пада,
предрича моя смъртен час.
На болните зловещ оракул,
ти каза ми: „Пак жълт лесът
ще зашуми, с листа заплакал
над тебе — но за сетен път!
Люлей се кипарисът вечен
над твоята глава, и вече
с глух шум облъхва ти сърцето;
Ще ти увехне младостта —
преди тревата на полето,
преди планинските цветя.
Умирам вече!... Вей студа
на минали мечти разбити...
кат сън минаха младините —
кат сън мина ми пролетта.
Капете, листи, в далнините!
Затрупайте печалний път —
та мойта майка да не види

де моите кости ще лежат.
Но ако дойде мойта мила
към скръбния ми гроб, покрила
лице си с траурен воал, —
душа ми в тъмната могила
ти разбуди, о, звук замрял.
Каза — отмина без възврат.
С последний лист отронен зайде
и неговий последен ден —
там под столетний дълб клонат
вий гробний камък ще узнайте...
Но в тоя кът усамотен
любимата му не пристъпи;
един овчарят в голината
смуцава с тежките си стъпки
на гробницата тишината.

МАРСЕЛИНА ДЕБОРД-ВАЛМОР
(1735—1859)

САМО МИГ

36

Гео. Муцел. Том IV

Един миг би изкупил години от страдания.
Уви, напразно чакам — тъй дълга е скръбта...
Любов! поне един час нима не ще остане
за тази, над която бди може би смъртта?
Любов! един час само, един час без тревога!
Един час само с него, далече от света,
да скрием в смях и сълзи измъчения лик,
щастливи в скръб и радост — или, ако е много
един час ... о, тогава — един миг!

само миг!

Любов, о, виж цветята, които той ми праща:
пламтят в мечти и сълзи, тез хубави цветя.
Стопли с един лъч радост ти мойта гръд боляща,
с един час да предваря крилото на смъртта,
Любов! един час само! един час без тревога!
Един час само с него, далече от света,
да скрием в смях и сълзи измъчения лик,
щастливи в скръб и радост — или, ако е много
един час... о, тогава — един миг!

само миг!

Да чуя на гласа му пленителния шепот:
Той ме обича, страда, отлита от света...
Ръката му да хвана, за миг — и той без трепет
да ми рече: „Умирам! — Тогаз: дай ми смъртта,
Любов! един час само! един час без тревога!
Един час само с него, далече от света,
да скрием в смях и сълзи измъчения лик,
щастливи в скръб и радост! — или, ако е много
един час... о, тогава — един миг!

само миг!

В РАЗЛЪКА

Негей ми писа! Аз съм тъжна и искам само да угасна.
Прекрасна пролет — ах, без тебе тя е любов без плам.
Ръцете ми не те прегръщат — аз склочвам ги безгласна.
Напразно ти зовеш сърцето ми — то е покойник ням.
Негей ми писа!

37

Лирика

Негей ми писа ! Нека нявга тъй да умрем ний —
разделени.
И питай Бога... питай тебе гали те любих аз...
Ако из твоеото мълчание дочуя влюбен глас,
ще мисля, че е глас от рая — ала — далеч от мене...
Негей ми писа!

Негей ми писа! Аз се плаша; страхувам се от моя
спомен;
Там скрит е твоят глас — и често той ме зове
звънлив.
О, как ще доближи реката скиталецът сломен,
бездомен?
Едно писмо от скъп познайник е образ вечно жив.
Негей ми писа!

Негей ми писа! — тез три гуми, които към печал ме
тласкат:
Гласът ти сякаш ги разлива над моето сърце,
през твоята усмивка сякаш аз виждам ги да бляскат,
целувка сякаш запечатва ги в моето сърце.
Негей ми писа!

ОБЕЗЛИСТЕН ВЕНЕЦ

38

Гео Мисев. Том IV

Ще уда, ще уда с моя венец обезлистен
в градината вечно цъфтяща на моя баща;
и там ще излея душата си болна и чиста:
баща ми е лекар на болките и на скръбта.

Ще уда, ще уда — и с сълзи поне ще му кажа:
„О, виж ме, аз страдам...“ И в своята милост без край
над мене той взор ще склони, и по бузите влажни,
по бледото чело детето си той ще познай.

И той ще ми каже: „О, мила душа угнетена!
Нима е земята за тебе нерадостна днес?
Душа, аз съм Бог: остани ти спокойна у мене;
ето твоето жилище, ето сърцето ми: влез!“

О, радост! о, милост! о, свято убежище! Тамко!
Послуша ти своето чедо, ридящо в страх!
С надеждата аз те намерих, след лутане кратко,
и в тебе намирам, което загубила бях.

Не ще ме отвъргнеш ти с мойта загубена хубост:
световната злоба небето не иска да знай.
Не ще обвиниш своето щедро дете ти във глупост,
че — без да продавам — отдала съм всичко докрай.

ФЕЛИКС АРВЕР
(1806–1851)

ТАЙНА ЛЮБОВ

През цял живот таи гуша ми свойта тайна:
една любов родена в миг, ала безкрай.
И, без надежда, аз мълча в печал безкрайна —
че тази, по която страдам — тя не знай.

Уви! незабелязан минах аз край нея,
при нея всявга бях и все пак — всявга сам;
и земните си дни така ще изживея —
без смелост да поускам, нито пък да дам.

А тя, създадена от Бога дивна, нежна,
върви по своя път безгрижна и небрежна —
и моят влюбен глас без отзвук ще блуждай.

Когато прочете тез стихове, пропиту
всещяло с нея, тя небрежно ще попита:
„Коя е таз жена?“ — и няма да познай.

АЛФРЕД ДЪО МЮСЕ
(1810—1857)

ПОМНИ!

40

Гео Мисев. Том IV

Спомни си, когато Зората свенлива
разтваря пред Слънцето своя дворец;
спомни си, когато нощта мълчалива
мечтателно бди в среброзвезден венец.

Зове ли те радост и твоята гърд тръпне,
сън в зрача вечерни ли ти шъпне —
чуй там, зад гори, равнини,
глас таен как тихо звъни:

Помни!

Спомни си, когато съдбата жестока
навеки един ни от друг раздели,
и дълго, в изгнание, мъка дълбока
разкъсва сърцето, което боли, —
спомни моята скръбна любов, мойто сетно прости!
Що значат раздала и време, когато любов в нас
пламти?

Догето в гърди ми сърцето звъни,
то ще ти казва през всичките дни:

Помни!

Спомни си, когато под хладната пръст
в сън вечен сърцето ще спи разломено;
Спомни си, когато съгледаш смутена
моя гроб, скрит в треви и цветя околвръст.
Не ще те аз повече видя; но моята безсмъртна
душа пак ще бъде при тебе, незрима, безплътна.
Чуй, как из далечни страни
глас таен сред мрака звъни;
Помни!

ЗВЕЗДА

Звезда вечерна бледа, ти скитница галечна,
открила светло чело под сумрака вечерен,
от своя златен замък, посред безмълвност вечна,
що гледаш там далеч в простора черен?

Утихват ветровете и бурята отмина.
От своите тръпни листи лесът роса разля;
и нощна пеперуда със бляскави крила
 през ароматните поля премина;
 — Що дириш над земята в сън заспала?
Но ето — свеждаш чело зад стръмни висоти;
С усмивка ти отлиташ, тъй меланхолно бяла,
и твоя тръпен поглед помръкнал е почти.

Звезда застанала над хълмове зелени,
печална сребърна сълза връх плаща на нощта,
огряла пред овчаря в ливадите стъмени,
покорно следван от нестройните стада, —
звезда, къде отиваш през тази нощ безбрежна?
Прибежище ли дириш ти всред тръстта крайбрежна?

Или пък бързаш, пряко покой и тишина,
да паднеш като бисер под морската вълна?
Звезда! ах, ако трябва ти да умреш — коси си
златисти разпиляла над тъмните води.
Преди да ни оставиш, за сетен миг — о, спри се:
Звезда на Любовта, недей залязва ти!

ЛУИЗА АКЕРМАН
(1813—1890)

ЧОВЕКЪТ

42

Гео Мисев. Том IV

От случая захвърлен, тук върху тази планета,
изгубен като в някой безбрежен океан,
наг бездна аз се нося, увиснал над небето,
сред Нищото развян.

И все пак, ето чувам гласа на таен жребий –
сред бурите страхотни, дълбоко през нощта,
зове ме той и вика: „Ела! Аз чакам тебе
и с тебе мисълта.“

Безцветен мрак тежеше навред над естеството,
бе още мъртво всичко — без ум, без цел, без път.
Явих се аз; и ето — тогаз сред веществото
зачена се духът.

Изтърпнал и учуден от туй, че съществувам,
вълнението свое аз овладях в тоз час;
познах се сред Всемира — и вътре в мене чувам
глас, който казва: „Аз!“

Макар все още пленник на своята плът разтленна,
на слепите нагони веригите разбих;
Свенливост аз създадох и Правда съвършена
из себе си родих,

И дия аз тревожно във всичко цел, причина.
Всемирът е пред мене безцелно празненство.
Божествен смисъл вливам в невярната картина
на всяко вещество.

Свободно смърт и болка аз мога да презирам.
О, твърд неумолима, не ще ме смажеш ти!
Защото лъч надежда и в мъките съзирам,
и тръпна от мечти.

И Нищото пред мене — страхотна, пуста бездна —
изпълням с моя семен гъх — и отлигам в мрак...
Светът ме стяга в клетка; в един копнеж аз чезна:
от тук — към оня бряг!

Аз — сянка мимолетна — бленувам само вечност.
Действителност! Напразно: все пак оставам цял,
непобеден от тебе; и в сребърна далечност,
там — моят Идеал!

И с гордост съзерцавам просторите безкрайни
и нощите дълбоки с безчислени звезди.
Вий, светове потайни! Аз имам свои тайни
във моите гърди!

ШАРА БОДЛЕР (1821–1867)

ВРАГЪТ

44

Гео Мисев. Том IV

Кат мрачен ураган ми младостта премина,
от бляскави слънце тук-тамо озарен;
вред гръм и гъжд вилня — и в моята градина
тъй малко румен плод останал е за мен.

Ей веч под есента на мислите стоя;
наново трябва пак с мотика и с лопата
да изравня навред аз мократа земя,
де ями като гроб изрила е водата.

А кой знай новите цветя, кои мечтая,
ще наидат ли в пръстта тъй мокра, що копая,
таинствения сок, що би им крепкост дал?

— О, скръб! На времето е плячка битието,
и мрачният враг, със стръв разкъсващ ми сърцето,
от нашта кръв до днес е крепнал и живял!

ЖЕНАТА

Какво таз нощ ще кажеш, гуша самотна, бедна!
Какво, сърце, ще кажеш — ти, в есенни петна! —
на нежната, на светлата, на скъпата жена,
под чийто златен поглед разцъфваш в скръб последна?

— Със всичката си гордост ний ще ѝ пеем „слава!“
защото тя е нежна и с власт над жалкий ум;
плътта ѝ безтелесна е ангелски парфюм
и нейният взор ни в дреха от светлина огрява.

Където и да бъде — в нощта и в самотата —
или сред бурний плясък на улицата свята,
тя не върви — танцува подобно пламък лек.

Тя казва: Аз съм Хубост — закон съм над закона!
Любете красотата чрез мене в смъртний век.
Аз Ангел съм Хранител, и Муза, и Магона!“

СЪСРЕДОТОЧЕНОСТ

Млъкни, о, моя Скръб, смири се най-подир.
Ти чакаш вечерта — и ето нейний хлад;
вечерен тъмен здрач обвиня шумний граг
и носи едному тъги, на други — мир.

Дордето глупа сган от смъртници безспир
под бича на сластта — тоз яростен джелат —
за угризения зли стреми се с алчен глад —
гай, моя Скръб, ръка: от скверний им кумир

галеч да бъдем. Виж изгиналите дни
навеждат се от вис балканите небесни:
избликва тиха жал из влажни дълбини.

Заспива слънцето умиращо без мощ;
и чер повлякла плащ на изток с тихи песни
чуй, мила, как върви, чуй сладостната нощ.

СТЕФАН МАЛАРМЕ (1842–1898)

ВИДЕНИЕ

46

Гео Мисев. Том IV

Луната беше тъжна. Блудящи серафими,
през създи, с лък в ръката, в покоя на незрими,
цветя изтръгват, ронят из морни виолини
въздишки бели над цветя лазурносини.
— Деня на твоят първа целувка благославям,
мечтите ми — в тях скрити мъчения долавям —
опиваха се мъдро с парфюма на печали,
които биха щегро, завинаги отдали
беритбата от Блян на жадното сърце.
И аз блуждаех, бавно, с отпуснати ръце,
през улицата пуста, когато в миг пред мене,
със слънце във косите — предвечерно видение —
съзрях те аз — и мислех, че виждам мойта фея,
която отминава над сънищата златни
на моето детинство, с усмивка, и пуля
сняг от букети бели — звездици ароматни.

ВЪЗДИШКА

Душа ми, сестро тиха, към твоят чело, гето
бленува бледна есен с повехнали цветя,
и към небето модро, на твоя взор небето,
възлита, както в парка от скръбна самота
въздиша към Лазура струята сребробяла!

— Лазурът октомврийски, тъй нежен, блед и чист,
безкрайната му жалба в басейните замряла,
тъй морно! в тези мъртви води, де бледен лист
в агония повяхла прорязва в миг бразда
на слънцето протяжно след златната следа.

ПОЛ ВЕРЛЕН
(1844—1896)

NEVERMORE

О, спомен, спомен, пак ли възкръсваш? Есента
бе заглушила вредом на птици песента,
но слънцето пламтеше с печална красота
над лесовете жълти с окапващи листа.

Сами, един до друг ний вървехме замечтани,
с коси и мисли волно по вятъра развяни.
Внезапно тя обърна очи от страх наляни
и рече: „Кой е твоят най-хубав ден?“ със странни

златисти, нежни тръпки в неземния си глас.
Една усмивка тиха във отговор неволен —
и предано целувах ръката бяла аз.

— Ах, аромата сладък на първите цветя
и шепотът чаровен, тъй щедър и тъй волен,
на онуй първо „да“ из любимите уста.

EFFET DE NUIT

Нощта. Дъждът. Безцветен небосклон разсечен
от черний силует на стар готичен граг —
със своите кули, сам, угаснал там далече.
Поле. Бесилка със обесени — и с жад
рой врани ги кълват и люшкат в мрака черен,
и те танцуват танц — свирен, неумоверен,
а техните нозе са плячка на чакали.
Нататък из полето храсти и бодли
стърчат настръхнали, като кошмари зли,
пред небесата хаотично потъмнели.
И трима пленници, окъсани и боси —
след тях цял ескадрон улани, през калта —
и копията им, изправени и остри,
блещат под копията мрачни на гъжда.

ЕСЕННА ПЕСЕН

Цигулките есенни,
болно унесени
в бавен тон,
раняват сърцето ми
с болки неведоми,
болка и стон.

И сам посред слепий ген,
бледен и трепетен,
чувам: бий час —
и чезна сред спомени
глухи, бездомни, и
плача тогаз.

А злобният вятър ме
носи и мята ме
с яростен вой —
далеч в кръговърти, тъй
както и мъртвия
лист, без покой.

САНТИМЕНТАЛЕН РАЗГОВОР

През стария парк, заледен и самотен,
гве сенки преминаха с шепот сиротен.

Очите им — мъртви, от устните сухи
едвам се дочуват словата им глухи.

Сред стария парк, заледен и самотен,
гве сенки въздишаха в спомен сиротен.

— Ти помниш ли нашите радости прежни?
— Защо да си спомням неща безнадеждни?

— Сърце ти за мене тупти ли поне?
и мене ли всявга сънуваш ти? — Не.

— Ахъ! нашето щастие! — помня: всенощно
в целувка притискахме устни! — Възможно.

— Небето прозрачно! надеждата ясна!
— Сразена, под черно небе тя угасна.

Така те вървяха под клоните сухи,
и само нощта чу словата им глухи.

СВЕТАА НОЩ

Бялата луна
свети във гората;
с ромон тих листата
тръпнат посред моя
мир и тишина...

— О, мила моя.

Езерото спи;
нощний вятър стене
в черните върби,
долу във вълните
гладки отразени...

— Час на мечтите...

И велик покой
над сърце низпада
от вис небесата,
дето, пъстър рой,
бдят звезди над нас.

— Прелестен час.

СВАТБЕНИ МЕЧТИ

И ето — ще гоЙде тогава блестящ летен ден:
великото слънце, съюзник на моята радост,
във вашия образ, сред свила и светъл сатен,
ще впиита с лъчите си повече прелест и младост;

небето лазурно, подобно висок балдахин,
ще тръпне тържествено в гънки широки и нежни
над нашите щастливи чела, побледнели в един
тих зной от блаженство и нетърпеливи копнежи;

и нощ ще припадне, и ведрият лъх на простора
гальовно във вашия сватбен воал ще играй,
и кротко звездите нам ще се усмихват отгоре —
на двамата млади съпрузи — в блаженство без край.

ДЪЖД

Тихо вали над града...

АРТУР РЕМБО

Сълзи обливат сърцето,
плаче дъждът над града;
Боже, но мъката гето
разкъсва сърцето!

Тихият шум на дъжда,
там над гървета и къщи:
слушай, сърце на скръбта,
песента на дъжда.

Сълзи обливат — защо ли?
клето сърце що ридай;
що! ни беди, ни неволи?
тази болка — защо ли?

Болка горчива, без край,
болка — защо, за кого ли?
— Ала сърцето я знай,
пълно със болка без край.

ЗИМА

Сред унилий блясък
на простор безкраен
белий сняг незнаен
свети като пясък.

Тръпен лъч не пращат
медни небесата.
Сякаш че се ражда
в миг и мре луната.

Дъбове старинни
плуват като сиви
облаци в мъгливи
далнини пустинни.

Тръпен лъч не пращат
медни небесата.
Сякаш че се ражда
в миг и мре луната.

Врани кръвожадни,
и вий, вълци бледни! —
посред вихри ледни
де блуждайте гладни?

Сред унилий блясък
на простор безкраен
белий сняг незнаен
свети като пясък.

GREEN*

Вземете плод, треви, цветя и листи;
и ето мойто вярно вам сърце:
то дири вашите погледи лъчисти —
не го разкъсвайте с тез бели две ръце.

Аз уда влажен още от росата,
свеж утрен хлад над челото ми вей:
о, нека морна чака тъй гушата —
в нозете ви — часа, за който тя копней.

Над вашта млада гръд глава ще сложа
(целувките ви там безспир звънтят!)
и страстний вихър ще се уталожи,
и кротко аз ще спя над вашта топла гръд.

* Зеленина (англ.).

SPLEEN

Розите бяха тъй ярко червени,
черен в гирлянди висеше бръшляна.

Мила, потрепнеш ли само — у мене
пламват пак всичките зли отчаяния.

Беше тъй нежен и син небосклона,
въздухът тих, тъй зелено морето.

Чакам и в страх се душата ми рони:
дебне жестоко разлъка заклета!

Храсти чемширни със листи лакирани —
морен от тях съм, и морен от стени,

равни, прострени без край, ширини,
морен от всичко — уви! — освен тебе!

РИЦАР НЕЩАСТИЕ

Безмълвен, рицарят Нещастие ме среща, с маска
на лице,
и своито копие заби той в измъченото ми сърце.

Из моето сърце греховно изблизна кръв — червен
порой,
и върху полските цветя в миг изсъхна в слънчевия зной.

Сред мрак угасна моя поглед, вик страден на
уста ми спря

и моето сърце греховно в гърди ми сгърчено умря.
Тогава рицарят Нещастие, без шум като се доближи,
от своя кон отседна бавно и върху мен ръка сложи.

Ръка в желязна ръкавица той в мойта рана впи тогаз,
и заклинание наг мене изрече с твърд и страшен
глас.

И под желязната и мразна следа на тежката ръка
роди се мигом в мене ново сърце без грях и без
тъга.

И, устремен към чистотата на Бога с моите мечти,
едно сърце добро и младо тупти във моите гърди.

Така, замаян, разтреперан, стоях аз и не вярвах
сам,
като човек, пред чийто поглед стои сам Бог в
лъчи и плам.

След туй добрият рицар стана, на своя кон се пак
качи,
и тръгвайки си, от далече към мене той изви очи

и ми извика (още чувам да екне този глас, без край);
„Внимавай! — че така добър съм и благ един
път само, знай!“

МИЛИТЕ РЪЦЕ

Милите ръце, тъй малки, бели,
те, които бяха нявга мои,
днес, след толкоз пропасти, завои,
суети и грехове несмели,

след пристанищата, равнините,
и страните прашни и унили:
като в приказка — ръцете мили
ми разтварят пътя на мечтите.

О, ръце през сън, върху гуша ми,
знам ли що благоволихте ви? да
кажете на таз гуша разбита,
посред толкоз крясъци, измами?

Лъже ли ме туй съновидение
на свещено родство на гушите,
майчинско участие в бедите,
преданост пространна и стеснена?

Скъпи угризения, забрава
в мъката, и блянове свещени —
о, ръце, ръце благословени,
направете знака, що прощава!

ГЛАСОВЕ

О, глас на Гордост: мощен вик, сякаш от тръба.
Звезди от кръв по златна ризница в борба.
Сред жар и плам блуждаеш, в пожари разячени...
Все пак гласът заглъхва — като глас от тръба.

Глас на Вражда: подморска камбана, задушена
със снежни преспи. Полъх от мраз! Обезцветен е
живота — и той бяга безумен, ужасен
далеч от глухата камбана задушена.

Глас на Плътта: гив крясък, измъчен, уморен.
Вина се леят. Кътът изглежда тъй блажен.
Очи, възторг! В свирени парфюми всичко плава —
в тях глухо гивий крясък умира уморен.

Гласът на Другий: тъмни далечини. Минават
и отминават сватби. Презгради. Прогърмява
великата арена на всички векове
под тръпната цигулка на сватби, що минават.

Съблазни, жалби, черни въздишки, виковете —
шумът им непрестанно бучи и ни зове
да заглушим в сърце си мъчанията честни —
съблазни, жалби, черни въздишки, виковете.

Ах, Гласове, умрете, вий смъртни и безвестни,
сентенции, метафори, тиради безполезни,
реториката пишна на грехове без край,
ах, Гласове, умрете, вий смъртни и безвестни!

Не сме ний вече тия, що вашият звук ласкай,
умрете в нас, в мечтите ни кротки, що питай
тайнствената сладост на Словото мозъщо,
че вашият звук сърцето ни вече не ласкай!

Умрете сред гласа вий, в молитва, що разгръща
вълните си пред прага на радост вездесъща,
молитвата, държаща везните на съда —
умрете сред гласа, що в молитва се разгръща,

умрете сред ужасния глас на Любовта!

АНТИЧНАТА ДУША БЕ ГРУБА

Груба беше и пуста душата
на античния свят — и скръбта
бе за нея сляп гняв на съдбата
и терзание впито в плътта.

Това двойствено чувство предаде
тя чрез своето Изкуство в лика
на две паметни майки познати
с безпределната своя тъга.

Тук — Троянската стара царица:
синовете ѝ паднаха в бой —
и в скръбта си подобно вълчица
тя надава див, яростен вой.

Край морето тя тича, залива
бясна пяна ревящи уста,
и крещяща, настръхнала, дива,
тя е звяр наранен сред нощта.

И след туй — Ниобея, блудяща,
впила взор в своите мъртви чада:
гневний бог тази мъка ѝ праща —
лей тя сълзи, поройна вода.

И гъхът ѝ пресеква — в несвесен
шемет сгърчена, луда, тя мре:
нелеп мрамор — защо ли донесен,
от кой край, от кое ли море!..

*

Християнската скръб е огромна —
също както човешката гръд.
Че тя страда и мисли, и помни,
и спокойно върви в своя път.

Ето — там наг Голгота тя плаче,
цяла в горки сълзи — но без вик:
една майка тъй също, обаче —
каква майка! на син тъй велик!

Тя споделя светото Страдание,
чрез което спасен е цял свят,
и смъртта — пред това състрадание
тъй дълбоко — е кротка, без яд.

Чада нейни сме всички тук, сбрани
сред печал и покруса — затуй:
седемте на сърцето ѝ рани —
през тях милост за всички струи.

И когато разкрие небето
в слава своите блестящи врати
всички — с вяра живели в сърцето,
освен спящият в грешни мечти —

в него ден ще възлезнат блажени
към върха на небесний Сион,
на крила от възторг, с песнопения,
ведно с нея към Божия трон.

ПОКАЯНИЕ

О, Господи, ти ме рани с любов,
и раната ми още все трепери,
о, Господи, ти ме рани с любов.

60

Гео Мисев. Том IV

О, Господи, срази ме твоят гняв,
и ето язвата ми още стене,
о, Господи, срази ме твоят гняв.

О, Господи, познах вся нищета,
и ето твоята слава ме изпълни,
о, Господи, познах вся нищета.

Душа ми в своето Вино ти облей,
със своя Хляб смеси ми ти живота,
гуша ми в своето Вино ти облей.

Вземи ти моята непроляна кръв,
и моята плът за мъки недостойна,
вземи ти моята непроляна кръв;

и мойто чело зачервено в срам
под твоите свети кървави нозе,
и мойто чело зачервено в срам;

вземи ръце ми, невидели труд,
стори ги жар, стори ги тимиям,
вземи ръце ми, невидели труд;

вземи сърце ми, суетно що бий,
обвий го ти с венеца на Голгота,
вземи сърце ми, суетно що бий;

вземи нозе ми — скитници без път —
и нека те след твоята милост тръгнат,
вземи нозе ми — скитници без път;

вземи гласа ми пуст, лъжовен шум —
той нека бъде глас на покаяние,
вземи гласа ми пуст, лъжовен шум;

вземи очите ми — лъчи без цел —
в молитвен плач те нека да угаснат,
вземи очите ми — лъчи без цел.

Уви, о, Боже благ и милостив,
гълбоката неблагодарност моя,
уви, о, Боже благ и милостив,

о, Боже крепкий, Боже мой святей,
уви! таз черна бездна на греха ми,
о, Боже крепкий, Боже мой святей,

о, Боже мой на радост, щастие, мир,
страха ми и невежеството мое,
о, Боже мой на радост, щастие, мир,

ти знаеш всичко, знаеш всичко ти,
и знаеш също, че съм гол и беден,
ти знаеш всичко, знаеш всичко ти, —

но туй, що имам — давам го на тебе.

ГАСПАР ХАУЗЕР ПЕЕ:

Сирак без дом, но с поглед тих,
дойдох аз нявга, още млад,
при чужди хора в шумний граг:
зло никому аз не сторих.

Години двайсет щом стигнах,
любов и скръб узнах тогаз:
жени красиви видях аз —
но аз не бях красив за тях.

Герой не съм аз бил до днес,
но сам в света, без роден край —
аз исках в бой да найда край —
ала и в боя бях злочест.

Дойдох ли рано в този свят,
или пък късно аз? уви,
защо? — О, братя, всички вий,
молете се за бедний брат.

В ЗАТВОР

Небото над покрива вън
е тъй синьо, тъй мирно;
Дървото над покрива вън
се люлее неспирно.

Тъй нежно камбанният звън
се разлива в небето.
И птичка ведно с тихий звън
плаче вън на дървото.

О, Боже, животът е там
тъй небрежно спокоен.
Шумът от града долу там
тръпне тих и нестроен.

— Що сторил си, бледен и сам,
та днес плачеш в нерадост?
Що сторил си, бледен и сам,
ти със своята младост?

ЗИМНА ВЕЧЕР

Гласът на рога към леса страдай
във болка — би казал осиротяла,
която спира пред върха, замряла
на вятъра в разкъсания лай.

Душата на вълка в тоз глас ридай
под слънцето на залез догоряло
сред немощ — би казал невинно-бяла,
която упоява с чар без край.

За да усили тази скръб нерада,
снегът като саван разкъсан пада
през вечерния сумрак окървавен.

И сякаш че въздиша кротка есен:
тъй нежен и тъй сладостно-унесен
е целият пейзаж смирен и бабен.

ART POETIQUE

64

Гео Мисев. Том IV

В стиха музика ти преди всичко вложи!
И затуй — предпочитай неравните стъпки,
меки — както случайни през въздуха тръпки,
и без тежест, — без важност, която тежи.

Нито своите думи избирай пък ти,
в техний шепот с вражда или обич унесен:
няма нищо по-сладко от сивата песен,
дето смътното с точното сяно трепти:

както хубави, кротки очи заг воал,
както знойният ден, който тръпне по плагне,
както в есенна нощ, избледняла и хладна,
небеса със звезди от лазурен кристал.

Че ний дириме само Нюанса — о, да:
не боята — единствено само нюанса!
Ах! нюанса: той сплита в прекрасни каданси
звук на флейта с тръба и мечтата с мечта.

Остроумие, Смях, Духовитост — от тях
бягай като от смърт, от тях нищо не чакай;
от смях простият само се вий и разплаква; —
туй е чесън потребен за грубий стомах.

Улови Красноречието за врата —
и смажи го без страх! А звънливата Рима —
обуздай я: тогаз стихът сила ще има —
иначе той би приличал на сладка вода.

О, как Римата маме, и лъже дори!...
Кое глухо дете и кой негър безумен,
в празнодумния шум и в играчките влюбен
изкова таз грънкалка за десет пари!

Затуй: Музика! музика само — помни!
Твоят стих да лети, пълен с трепетна пролет,
да унася душата в стремителен полет —
но към друго небе и към други страни.

Твоят стих да трепти като волна вълна,
както утрен зефир, сред простора безбрежен
от треви и цветя, вее тих и небрежен...
А пък всичко останало е: — книжнина.

ТОМЛЕНИЕ

Аз съм Империята в края на своя декаданс.
Тя гледа: варварите бели и снажни приближават,
а нежни акростихи поетите ѝ съчиняват
със стил от пищно злато и слънчев шемет изтъкан.

Сама гуша — и дух, без жалост, в томление скован.
Далеч там нейде, казват, битки свирепи прогърмяват.
О, да не можеш — немощен, с желания що
доизтъгляват —
о, да не искаш да разицфнеш сред тоз живот
без блян!

О, да не искаш, да не можеш тъй да умреш поне!
Ах, всичко е допито! — Мила, смехът ти потъмня —
Ах, всичко е допито! Всичко изядено!... И толкоз!

И само — мадригал безсмислен със вино измърсен
и само — раб безочлив, който изпъжда те без свян
и само — скука безпределна и тягостна до болка!

ПРИТЧИ

Благословен бъди, о, Боже, че ме направи християнин
в тези дни на слепота духовна и яростна вражда:
но дай ми сила, дай смелост и ведро чистота,
та всявга верен като куче пред тебе да остана;

да съм обреченото агне, що следва непрестанно
след майка си, далеч от горест, заблуда и беда
готово, подир своята вълна, да си даде кръвта
зарад учителя, когато уречен час настане;

и риба, за да бъда Сину емблема и печат;
и тъмното осле, с което той влезе в Божи граг;
и — в моята тленна плът — свините, що тласнал би
в морето.

Защото — по-добри от всички мъже или жени —
сред този век на бунт и двойност, животните едни
дълга си скромно изпълняват със простота в сърцето.

КРАЯТ

...Защото много страдах аз!
Подгонен злобно, гонен с бяс,
подобно вълк в леса, — и все тъй
безспирно хапан, без покой,
без подслон — посред дивий вой
на глутница от люти псета.

Омраза, Завист и Пару
ме вред преследват, като три зли
хрътки. И туй продължава
дни, месеци, години!... Ах,
обяждам яд, вечерям страх —
все същата храна корава!

Сред ужаса на родний лес,
в миг, ето и последний пес —
Смъртта. — Звяр див, свиреп, о, зная! —
Наполвин мъртъв — в мен Смъртта
забива нокти, ръфа тя
сърце ми — но не виждам края!...

И в кръв облян, с последен скок,
без мощ — пред хладния поток
аз грохвам. — Вълци мои братя,
поне в мир нека да умра,
и нека моята сестра,
Жената, бъде ми отплата.

АРТУР РЕМБО
(1854—1891)

ВАРВАРСКО

68

Гео Мисев. Том IV

Дълго след дните и годишните времена, и
съществата, и земите,

Шатрата от кърваво месо върху коприната на
моретата
и полярните цветя (те не съществуват).

Изчезнали старите фанфари на геройствата, — които
нападат още сърцето и главата ни — далеч от древните
убийци.

О! шатрата от кърваво месо върху коприната на
моретата и полярните цветя (те не съществуват).

Нежности!

Жар, която вали под напора на скрежен вятър. —
Нежности.
— Тези огньовете под гъжда на гуамантния вятър
изливани в земното сърце навеки обвгявано за нас. —
О, свят!

(Далеч от старите прибежища и старите пламъци,
които се чуват, които се усещат.)

Жар и пяна. Музиката — превръщане на бездните и
удар на ледни късове о звездите.

О, нежности, о, свят, о, музика ! А там формите,
потта, къдриците и очите, унесени. И белите сълзи,
бликащи, — о, нежности! — и женственият час,
достигнал из гъното на вулканите и полярните ѝ
пещери... — Шатрата...

ЕМИЛ ВЕРХАРН
(1855—1916)

ПРЕД ОГНИЩЕТО НА СПОМЕНА

Макар че вече, в тази вечер,
разронва есента
далече
в полята немощни листа;
макар че вече есента,
сред тази вечер, с вихрени ръце
коси
от пламенните рози
последните им цветове — в нощта
натегнали от бледнина.
О, нека заедно със тез цветя
есенний вихър не срази
цветята в нашето сърце, —
но двама ний, пред жаркий плам
на спомена във златното огнище,
но нека двама там,
пред огъня, се свием ний с колене и ръце.

О, против траурните болки в бъдещето скрити
и против времето, що слага край на всеки чар,
и против нашия страх, и против нас самите —
о, нека ний се свием там пред пламенната жар
в огнището, разпалено от нашия спомен,
Макар че есента,
със своя плащ огромен
от буря, мрак и мраз,
виси
над лесове, ливади и блата —
дано скръбта ѝ не срази
поне спокойната градина вътре в нас,
където в светлина и самота,
звъни на нашите мисли равний ход.

*Лондон. Къщата, в която
Г. Милев се среща с Етиа
Верхарн, юли 1913 година*

*Подписана фотография
на Етиа Верхарн.
Къща-музей „Гео Милев“,
Стара Загора*

РИБАРИТЕ НА КОН

Вълни сребристи, кротки светли нощи —
и ето приливът приижда пак;
петимата рибари на коне, все още,
ловят небрежно риба, там край морския бряг.

Сред плахий блясък, плахий тръпен плам
на бледните талази, те минават,
вървят насам, натам —
възседналите черни силуети.

Понякога конете
изнемощели, старите коне, с умора
изправят в миг глави — и съзерцават долу там
простора.

Натегнали се, мрежите влекат,
полека; сред играта на вълните
животните едвам вървят, безшумно,
по шиите увиснали юздите;
ездачът тежко се над тях люлей,
и тъй, с полузатворени очи, и полугласно,
подсвирква или тихо пей.

Минава час, и два, и три —
щастливи или пък нещастни;
и рибата — тя се улавя, или пък се крий...
Но те работят — в зной и в мраз,
безпир; и пак се връщат в своя мирен кът
— един ли само път! —
с кошове празни, в късен час.

Ала понявга, в летни нощи, кога възйеме се луната,
възседнали конете морни, по дюните се те възкачват,
и откромени появяват се надалеч пред небесата
— натоварени с платна и мрежи —
тогава струва ти се, виждаш огромни нереални
насекоми,
които из безкрайността, през далнините,
завръщат се, след лов и плячка,
към звездите.

Под свод в печали вкаменен —
от черна кост и от метали —
замлъкват млатове, възпели
съня в нощта изобразен, —
замлъкват млатове, сградили
нощта — от блясък и печал —
сред светлина и сред кристал.

Подобно шар от лед изваян,
безкрайно мъртвата луна,
безшумно и без сумрак таен
над чистата ѝ светлина, —
безкрайно мъртвата луна,
по стълбите на Север слиза,
в ковчег от злато, в пищна риза.

Кортежът девствен и безбурен
оглежда своя звезден ход
под лъчезарен воден свод,
заг бряг прозрачен и лазурен, —
оглежда своя девствен ход
към гробници в кръг от мъгли,
в параклис пламнал сред факли.

Под свод в звезди, с лагунни сенки,
начело с траурни факли,
към гробници в кръг от мъгли
отнасят лунните останки.

ЧОВЕЧЕСТВО

О, вечери, разняти пред морни кръгозори —
облети в кръв, проливат те кръв в блатата проклети,
кръвта на скръб и горест, над блатните умори,
които отразяват терзанията святи
на вечери разняти пред морни кръгозори.

Иисус е — полски пастир, — той вика с морни взори
стадата светли свои към светли водопои,
но ето — смърт израства в прощалните простори —
Иисусе, в кръв облети са агнетата твои,
и ето там — Голгота пред черни кръгозори,

О, вечери, разняти над черните Голготи, —
зли горести там плачат, пред кръстовете горе;
нима през бели вери надежда нейде броди? —
И ето, в кръв проливат те своите умори —
тез вечери, разняти пред черни кръгозори!

С БЛАГОЧЕСТИЕ

А зимна нощ издига в небето своята чиста чаша.

И аз издигам, ето, сърцето си стъмнено,
о, Господи, към Твойто безмълвие безбрежно —
макар да знам, че всичко е нямамо и студено,
че няма плам да сгрее сърцето хладно, грешно;
и аз Те лъжа, зная, но молят Те устата,
ръцете; знам, че нямам си и глух, и сляп за всяка
безумна скръб, която ридай дълбоко в мрака,
и знам: сам себе си сънувам във в нещата; —
— о, Господи! помилуй безумния ми час
и чуй ти моите вопли сред тишина и мраз!...

А зимна нощ издига в небето своята чиста чаша.

ПЕСЕН НА ЛУД

Тоз, който нищо не каза,
умря — с задавено сърце —
в часа, когато с трепетни ръце
дванадесетте си удари — и още —
нощта започна в миг да бий
в сърцето на безумните среднощи.

— Увийте го по-скоро в слама вий,
люмруците вържете и го носете.

Тоз, който нищо не каза,
ми взе сърцето и гушата,
и моята коса —
изскубна ми косата,
а после свещи кървави запали
в очите ми окаменели.

— Вържете го, вържете го, мъртвеца, —
о, с ярост вий — в саван от слама.

Тоз, който нищо не каза, —
в един широк креват с жена си спеше мой,
под мирний покрив свой,
когато аз го хряснах, като звяр,
с един огромен камък по главата.

А зад стената на челото
му моя мозък черен там туптеше;
и ден, и нощ го чувах аз,
как непрестанно ме зовеше —
с един презгракнал, хълцащ глас;
оплакваше се мой, че страда,
и че е там, не в мене, — ето пада! —
о, не, — виси мой окачен
на гвоздей, нощ и ден, като месо,
на гъното на една черна яма.

Тоз, който нищо не каза, ни с поглед, —
на гве сърце му нека разсекат,
и нека мой
да си върви в саван от слама.

Жена му пък, за него що ридай,
и, също като псе в нощта,
подир гуша му лай —
тя нека млъкне; или нека
да си върви и тя след него,
като слугиня,
или пък по-добре — робиня.

— Вържете вий мъртвеца в слама,
тъй както сухи пръчки в сноп, —
и нека всеки тълче, нека бий
с крака земята, гето мой се скри.

Аз лудият съм в пустите поля
без край, които вятърът лопи
с големи, с шум размахнати крила,
тъй както мъките всевечни;
луд, който — нека прав, с глава
върху земята, тъй да бъде чак
до бъдните ония времена,
когато пак
ще дойде тук Иисус Христос да съди
гуша и дух, тъй както писано е...

— И така да бъде.

ЗВЪНАРЯТ

Като стаго от слепи и зли зверове,
с луда ярост, дълбоко в тъмните вечерни
ураганът реве.

И внезапно, сред сенки неверни,
над черковните покриви черни,
озарена от мълници, пламна звънарната.

Старият беден звънар, със смутена глава,
разтворил уста и без глас, без слова,
политва:
бие камбаната с тежки ръце
— звън и тревога, и ужас под бесния ритъм
на отчаяно, лудо сърце.

Кулата:
— кръстът над нея ръце ужасени разтваря —
пламенни бичове брулят я;
тя мята далеч към просторите халюцинирани
червената гриба — от пламък и жар — на пожара.

Нощни предградия светят страхотно бронзирани.
В миг многолики тълпи
избликват из улици тъмни, вечерни —
ропот и страх там кипи.
Кръв се излива в прозорците черни.

Звънрят, далеч в равнините безкрайни,
праща с камбанния звън своите вопли отчаяни.
Кулата:
расне тя пред кръгозори смутени;
лети, окрилена от блясъци яркочервени,
далеч над води и блата;
керемиди и плочи — крила
от искри и кристал —
летят към горите, далеч през нощта;
пламъкът лиже нощта
и околните хижи
изпъкват сред мрака — подпалват се в миг;
с трясък — подобно сподавен, глух вик —
рухва високият купол надолу в горящата паст
— и кръстът над него — надолу в свирепата власт
на горящата паст — тя го лапва и схрусква,
като плячка, за миг.

Бий, звъни и гърми там с отчаяни сили звънрят,
сякаш сам Бог изгаря в пожара.
Кулата
— огънят там, между зидове каменни,
вдълбава се с копия пламенни
и обзема греди, сводове,
дето в злобната негова ярост се люшкат камбаните.
Кукумявките, враните,
литват с безумни, протяжни, без край викове,
блъскат главите си, слепи, без изход, в прозорците,
изгарят си в гибелен полет крилата,
— блудни от ужас, безсилни от луду усилия —

и внезапно, сред бурно завилия
порой на тълпата,
падат мъртви.

Но вижда звънарят; ръце се разтварят — от злато
пламтящи —
и грабва пожарът камбаните лудо крещящи.

Кулата:
— сякаш червена, горяща гора,
простряла далеч своите клони сред златна заря;
огънат, див в своите спазми, троши и разкъртва
стълби, прозорци, врати,
дъски, корнизи, греди — и лети
в живи мозъци извиви — о!
как бият камбаните в своето последно безумие!

Звънарят, достигнал до края на страх и терзание,
звъни и вести своята смърт със предсмъртния стон на
камбаните.

Кулата:
— един още грозен, решителен трясък
— тухли, мазилка, вар, пепел и прах —
я разсече, от горе до долу, на две.
Като крясък
задавен от страх,
секва мигом тревожния звън — не ридай, не зове.
Старинната кула с камбаните
— черна внезапно — виси, сякаш в някакъв сън;
и ето че — свог подир свог — в миг камбаните,
тласкани с трясък и гръм между черните, голите
зидове, рухват надолу.

Под своята камбана звънарят не трепна дори.

Камбаната яма във влажната пръст му изри
и сама бе ковчегът, що костите немошни скри.

БУНТ

Надалеч един град: цял в тревога и бой
на камбани;
на гилотината голият нож там сияй:
и обзето от диво желание, мигом сърцето ми
литва натам.

79

Аирика

Барабаните, глухи на толкова дни
от сподавена ярост и плам,
бият атака във всички глави.

Часовникът там, върху кулата черна,
свети сам през тъмната вечерна,
откроен пред небе от червени звезди...

Залп от стъпки мозъци неспирно кънти
и пожар над стените — стихуен, злорад —
разрошва смутения град.

Излизат из своето мълчание
всички, които са били с надежда
сред мрака на своето свято отчаяние.

Кажете що иде и тежко звъни
по пътя на бъдните дни —
тъй спокойно-страхотно?

Гневът на света пълни всички простори,
и юмруци безстрашно се вдигат нагоре —
готови да хванат небесния гръм.

Ето часа — в който всички безродни,
безсънни, безумни от глад, безработни
сграбчват живота със своята воля.

Ето часа — и тревожно камбаната бий...
Удрят приклади по мойта врата:
убивай! убий — все едно!

Ето часа — и тревожно там долу камбаната бий.

ВЯТЪРЪТ

Над полята безкрайни сред есенен зрач,
Ето вятърът - злобен тръбач на Ноемврий —
Над полята безкрайни,
— вятър, вятър,
който цял се разкъсва, отчаяно,
и с писъци тежки бий кули мъртвешки,
— вятър, вятър,
ноемврийският яростен вятър.

И фермерските кладенци черни —
с тежки рудани, с въжета железни —
пищят;
и фермерските щерни —
с макари и въжета железни —
пищят и крещят към смъртта
— в скръбта си висящи над бездни.

Вятър летящ над вода и блата,
грабител на мъртви листа от брезите, —
ноемврийският яростен вятър;
гнездата на птици в горите
той убива и гръмко терзай,
и с нокти железни дълбай —
и срива далечната снежна лавина
— с колко ярост! — на древната зима,
— с колко ярост! — вятърът,
ноемврийският яростен вятър.
Зоят разбити врати и стъкла —

вятър, и плач, и мъгла —
ноемврийският яростен вятър! —
над могилата в гробни, отровни треви,
мелница с черни, безумни крила,
от долу на горе — лудо, без страх —
от горе на долу — с внезапен размах
коси вятъра — с немошна злоба, уви! —
мелница черна, раздираща вятъра,
— вятъра, вятъра —
ноемврийският яростен вятър.

А старите хижи тъжовни,
и черковната кула сред тях
мрат сред безпамятен шемет и страх,
старите хижи и техните стрехи гробовни
плачат под вятъра —
ноемврийският яростен вятър.
И черните кръстове в старите гробища
(ръцете на мъртви отвън над земята)
падат внезапно, тъй както отчаяно ято,
падащо, черно, над бездни вечерни

Ноемврийският яростен вятър.
— Вятър —
не сте ли вий срещали вятъра
на кръстопътя на петстотин пътя,
пищящ от студ — гневен и луд,
не сте ли видели вий вятъра,
вятър на плач и печали,
който брули умрели гори и села, —
не сте ли видели
как хвърля той бесен луната в мъгла,
в пропасти бранни на бурни печали —

Над полята безкрайни сред есенний здрач
ето вятърът, с писък и плач,
ето вятърът, злобен тръбач на ноемврий.

ГОСТИ

82

Гео Мисев. Том IV

— Отворете ми, хора, вашта врата,
аз чукам навред по врати и прозори:
Отворете ми, аз съм вятърът, хора,
облечен във мъртви листа.

— Влезте, приятелю, влезте, вий, вятър,
ето огнището, огънят свети;
молим, там в къта — седнете, седнете:
влезте при нас вий, приятелю вятър.

— Отворете ми хора, аз съм гъжда,
аз съм вдовицата в жалейна греха,
гурия за своята умора утеха,
сред черна — от сажди — мъгла през нощта.

— Влезте, вдовице, влезте при нас,
влезте студена и сива.
Процени много стената открива
пред вас, за да влезете — влезте при нас.

— Посрещнете ме, хора, като ваша любима,
отворете ми: аз съм царицата снежна.
Белият плащ мой се разронва в безбрежност
по пътя на старата зима.

— Влезте, вий снежна, влезте, царице,
с вашите лилийно бели нозе,
бели цветя сейте с бели ръце
над огнището, гето грей сетна искрица.

— Защото — ах, ний сме злочестите хора,
поселени в Север пустинен, студен,
и ний ви обичаме — кажете, от кой още ден? —
гости на нашата скръб и умора.

ЕСЕНЕН ЧАС

Твойта скръб е моя, о, последна есен!
Хленч из тъмни бори с вятъра понесен,
златни вред листа, от кръв листа —
върху позлатени мъхове, блата —
Плач на гървесата — моя плач,
моя беден плач развян в света...

Твойта скръб е моя, о, последна есен!
Ярост треперяща, гняв на вихър бесен —
храсти поломени, с вдигнати ръце,
отстрани край пътя — страх гнети сърце —
голи храсти с молещи ръце,
моите бедни вдигнати ръце...

Твойта скръб е моя, о, последна есен!
Там сърце строшено — прах с калта

размесен:

свойта безнадежност скърца тя без край,
като гървесата криви тя ригай —
Вук из далнините — моя вук,
моя беден вук, що глух блуждай...

ЕДИН ВЕЧЕРЕН ЧАС

Сърцето ми? — То паднало е в кладенеца
на смъртта.

И върху каменния ръб,
и на живота, и на кладенеца върху каменния ръб —
аз чувам как сърцето ми се бори в
кладенеца на смъртта.

— Мълчанието е страхотно —
И там подобно къс от лег,
луната в кладенеца доле
разлива своята вечна бледност.

Сърцето ми е тонка плът,
къс кърваво месо — и там,
на дъното на кладенеца, бий — сърцето ми
върху отломък от луна, пламтяща с
бледен плам.

— Мълчанието и студа;
и сред нощта блудящий ужас
на небеса, препълнени с пътуващи звезди —

В бездънни щерни на смъртта
сърцето ми безумно бий, тупти
— със трескав пулс — върху луната.

Луната със сърцето ми се сля;
луната — лик в искри изюген;
луната — зима в бляскави огледала
върху води на Север и съгба;
луната е твърд блок от лудост;
луната е уста от лег —
и моето сърце гризе —
О, в клещите на ясни полунощи
сърцето ми е стиснато;
и още
с търпение безкрай изгли от скреж
продупчват туй сърце, пламтящо в горг

копнеж;

и вече
води с цвѐта на неговия труп
полека, с плясък го завличат
в дълбоки ями там далече...

И знам, в една такава вечер,
луната ще заключи
това сърце, макар да бий в омраза,
подобно камък в шепи празна

— тогава, когато в своя бяс студът,
и сред нощта — блудящия ужас
на небеса с безброй звезди на път
в този образ ще изпишат мойта смърт.

КОВАЧЪТ

Сред пътя, между разорани ниви,
ковача сам,
огромен и масивен,
отколе — вече дълги дни, години —
в гума, в гръма на наковалнята, кове
— тъй странно — посред жар и плам,
със пълна сила, бледни мечове
от търпение без край.

Онез, които обитават крайните квартали,
с юмруци в няма злоба свити —
те са разбрали,
и всеки знай,
защо с такава упоритост
ковача носи своя тежък труд,
без някога, макар за миг
да бъде чут
през зъбите му безполезен вик.

Но другите, чиито лихи
слова кънтят като безсмислен лай

в дълбоки лесо̀ве без край —
разпалените, безпокойните
се взират, със презрение или пък състрадание,
в очите му кротки и тихи,
изпълнени с безтрепетно мълчание.

Ковача работи със труд безпределен
през дълъг низ дни и недели.

Той хвърли в жарта
на огнището вси викове на света
и глухата злоба вековна;
във своето огнище от злато върховно
хвърли той — самовластен и прав —
бунтове, жалби, безумства и гняв,
ропот и крясъкъ,
— за да ги закали и излее във пълния
блъсък
на желязо и мълния.

Чело наг огъня там
— чисто от страх и свободно от срам —
навежда той и, озарено, то в миг засиява —
корона от пламъци го увенчава,
— и твърдо, неспирно, с могъщи ръце,
той върти чуковете
блестящи, свободни и пресътворяващи,
и надуват се мускули — да завоюват
светата победа,
що отколе бленува
трептящото в пламък сърце.

Той изброи несметните злини;
суетните съвети за по-щастливи дни;
слепците в себе си — водачи през нездрави мостове;
слабата в злъч закоравели на сонм лъжеапостоли;

и правдата, заплетена във текстове без смисъл;
и ужаса, забиващ рог във челото на всяка мисъл;
гигантските ръце от порив, еднакво в труд заети
и в тишината на полето, и в треската на градовете,
и селото, разсечено от сянката злобеща
на черната черковна кула, като коса мъртвешка;
бедняците, потиснати от своите бедни хижи,
почти сломени до просия, изсмукани от глад и грижи;
мизерията, у която не трепва глас на угризение —
но само здраво стиска меча, приготвен да почервене;
живота — с право за подем към светли небосклони,
но свързан в стегнатите възли на сплетени закони;
възторга на мъжа, във нежност трепетна прелял,
но смачкан в гибелните нокти на слепия морал;
зелената отрова вляна във чистата вода
на извора елмазен, дето се къпе съвестта;
и после — въпреки безбройни клетви, обещания
пред тез, които застрашават със своя вик за свобода —
уви! все същото нещастие, все същите страдания.

В часа на делото — що значат
съюзи, словеса и речи?
— напразно... И от дълги дни ковачът
не казва нищо вече.
Непреломим във своята упоритост,
той знай: победа или гибел;
и стиснал яростно зъбите
на волята си, ни за миг
не ще изпусне подъл вик;
защото туй, що той желай,
желай до край —
и с волята си би презризал
гори и диамант — и би заминал
на нощите в бездънната пустиня,
за да сломи законите, които движат световите.

Когато покрай себе си той чува плаحوвете
на сърца безбройни
— не като неговото твърди и спокойни —
той знай с увереност, че таз огромна ярост,
тез милионни отчаяния — с едничка вера: любовта —
не могат, в ден и час уречен, под нова правда за света,
да не повърнат времената назад от днешната им
старост,
и тях самите да обърне вседвижещия златен лост
към нови светли хоризонти — през нов и светъл
мост.

Трябва само — сред мрака на бъдни затмения —
да се дебне часа на великото освобождение.

За да чуем звънът му, когато забие
— буен тропот на стъпки в галоп —
нека стихнат разпалени жестове, ропот,
суетен шум за знамена и речи на громки витии;
по-малко спорове, повече слух.

Тез, които мълчат — те ще чуят часът:
без небесно знамение на Святий Дух,
без божествен посланик, изпратен при нас.

Тълпата, развихрена в ярост и бяс
— безумната сляпа стихия, която,
гигантски възправена, движи съдбата —
с неумолими ръце ще изтръгне
новия свят из въртежа на басните
минути на ужас и кръв ще прехвъркнат,
и ще разцъфне, могъщ и прекрасен,
блажения рег: на живота най-чистата сърцевина.

Ковача не отстъпва настрана
от своята вяра, той не знай съмнение и страх —
и вижда бъдещите времена
пред себе си, и в тях
човечеството — мирно, хармонично:
човека за човека — не вече блуден вълк,
всесилен в своята свирепост безгранична;
великата любов — благоволение и дълг -
ще влее кротка радост у всички безразлично;
в една блестяща жарка вечер на пурпурна разплата
ще бъдат разкървани толумите, надути с злато;
палати, банки и кантори ще изчезнат от света;
ще бъде всичко просто, ясно, щом се убие гордостта,
и щом човека се откаже от досегашната лъжа,
че би обезсмъртил, чрез хищен ламтеж, и своята гуша
и отдаде на всички своя живот, тъй кратък и случаен;
слова, за всички книги нечути и незнайни,
ще разведрят това, което днес е заплетено и тъмно;
и слабия със нова вяра посред живота ще осъмне,
и ще обикне своята участ — и може би тогаз
ще видим тъй, що Бог е бил отколе преди нас.

С блясъка на тази ясна вяра
що възгаря там,
отколе, с пурпурни лъчи
пред неговите остро втреничени очи,
сред пътя, между разорани ниви,
ковача сам,
огромен и масивен —
сякаш работи звънката стомана
на твърдите гуши — кове
без край, със пълна сила, остри мечове
от търпение и от мълчание.

ЖАН МОРЕАС
(1856—1910)

* * *

90

Гео Мисев. Том IV

Една тълпа любовници прекрасни
в гората на душата ми се смее,
Един гървар безмълвен и безумен
в гората на душата ми сече.

Но триж нима в ръката ми не звънна
(гърварю, удряй!) мойта златна лира?
(Дърварю, удряй!) О, душата моя
не е ли конник луд върх луд жребец?

ШАРА ВАН ЛЕРБЕРГ
(1861–1907)

БРОДЕЩИ ЛЮБЕЗНОСТИ

Излезли из незнайна звездност и
ведно с лазурний майски шум,
пътуват братствени любезности
през въздуха, пропит с парфюм.

Мечтателите и девиците
появга сещат с трепет нов
пред белий порив на душите си
да бди невидима любов.

Незнайно от чий взор отнесени —
сред смях и плач, и самота —
то чужди устни са надвесени
над устни, пламнали в цветя.

И техний чар е тъй живителен,
тъй тих — че в образа засмян,
под ласката на миг пленителен,
остава знак от вечен блян.

МОРИС МЕТЕРЛИНК
(1862—1949)

92

Гео Мисев. Том IV

ГОРЕЩ ЦВЕТАРНИК

О, цветарник сред горите!
И вашите врати завинаги заключени!
И всичко онова, което е под вашите сводове!
И под душата ми чрез вашите аналогии!

Мечтите на гладуваша принцеса,
томлението на моряк в пустиня,
и медни звуци под прозорците на тежко болни.

Идете при най-хладните стени!
Би казал ти — жена, изчезнала през жътвен ден;
вън в двора на приюта има пощальони;
минава, там далеч, един ловец — днес надзирател
в болница.

Разглеждайте под лунните лъчи!
О, нищо не е там на своето място!
Би казал — една луда в съдилище,
един горд боен кораб със разперени платна
върху канала.

И нощни птици върху лилии,
и погребален звън по плагне
(Там нейде под камбаните!)
приют за болни посред равнините,
и миризма на етер в слънчев ден.

О, Боже! Боже мой! кога ще видим в нашия
цветарник
и дъжд, и сняг, и вятър!

ЛИСТАТА НА СЪРЦЕТО

Камбаната от син кристал —
под нея моите меланхолии;
застава тиха, сред безволие,
безсилна, моята печал:

на тайни символи растения,
и морни лотуси на страст,
студен мъх и треви без власт,
цветя на моите копнения.

И само, бледна, посред тях,
една смирена строга лилия
издига своето безсилие —
върху листа от скръб и страх.

И в своите трепетни сияния,
като луна, и без печал,
докосва синия кристал
с молитва бяла, без желания.

ПРИТОМА

Небрежните пауни бели — навън безшумно отлетели,
навън безшумно отлетели, без сън, в просъница
печална;
аз виждам днешните пауни, небрежните пауни бели —
през моя сън навън, безсънни, в нощта бездънна
отлетели;
и спрели в тъмните лагуни, пауни бели и печални —
лагуните без сън и слънце под техните крила
страдални —
аз чувам белите пауни на моята притома, спрели
в лагуни тъмни: — времената без слънце чакат те
страдални.

НОЩНА МОЛИТВА

Молитвите ми вече спят
под изнемогнали видения
и слушам — страстните копнения,
враждебни сладките кипят.

Аз виждам блудните ласкания
на плът в отровни равнини,
горчиви лунни светлини
в скръбта на вечерни мечтания.

Аз слушам — слизат в моите зеници
желания с простор зелен —
сам, в жажда без звезди горен,
под небеса на мрака пленници!

Аз слушам — бликат в мисълта
пак моите черни, злобни нежности;
под затъмнените безбрежности
аз виждам призрачни блатата!

И гина в твоите огорчения!
Смили се, Господи, смили —
пред болния ти отбули
тревата в лунни отражения!

О, Господи, спаси ме и —
ти покоси тез злобни плевели!
Луна в надеждата ми трепва ли —
тя е зелена от змии!

И в моя взор разтварят раните
си сънища със зли петна.
А в безграничната луна: —
шумът лазурен на фонтаните!

ЗИМНИ ЖЕЛАНИЯ

Оплаквам устните страдални,
целувка, бледни, не познали,
желанията в скръб заспали
подир беритбите печални.

Все този гъжд пред небесата!
Все този сняг по бреговете!
А пред прага на бляновете
ми вълци, легнали в тревата,

в гуша ми смръкнала съзират,
с очи през миналото впити,
кръвта на агнета, които
отдавна върх леда умират.

И само месецът облива
с лъчите свои меланхолни
желанията мои, болни
от глад, сред есента мъглива.

АМИН

Настана час — благослови най-сетне
в тоз час погасналия сън поробен,
и чакам аз ръцете му заветни
да дойдат с бели рози в мрака гробен.

Аз чакам свежия му дъх най-сетне
над мойта кръв, далеч от зли измами;
пасхален агнец сред блата безследни
и рана сред води горещи, неми.

Аз чакам тъмни нощи без просвета,
аз чакам слабости неизлечими,
и над ръце ми сянката му бледа,
ликът му под води неотразими.

Аз чакам твоите нощи, за да може
лице желанието да измие;
и моите морни сънища, о, Боже, —
дворец от лег смъртта им да укрее.

ПЕСНИ

I

ТЯ В ПЕЩЕРАТА Я ЗАТВОРИ
И сложи знак над входа горе;
забрави девата небето —
и ключът падна във морето.

Тя чакаше да дойде лято:
години седем стават вече;
всяка година там премина
случаен пътник от далече.

Тя чакаше да дойде зима:
в надежда нейните коси
си спомнят миналите дни.

Те я намериха най-сетне,
през камъните се пробряха
и пещерата ѝ огряха.

Надвечер пътник там мина:
Той гледа — чудна светлина;
ала да приближи не смей.

Той мисли: туй е странен знак.
Той мисли: златен извор в таз гора,
Той мисли: ангелски хорà.
Възви — и отмина си пак...

II.

ТОЙ КОГА ИЗЛЕЗЕ
(Чух вратата аз)
той кога излезе,
тя усмихна се тогаз...

Но кога пак влезе
(Чух лампата аз),
но кога пак влезе,
друга беше там тогаз,

И видях смъртта
(Чух му аз гушата),
и видях смъртта, —
още чакаше го тя...

III.

НОСЯТ ВЕСТ МНОЗИНА
(Боя се, о, дете)
Носят вест мнозина —
той си веч заминал...

Мойта свещ горяща
(Боя се, о, дете),
мойта свещ горяща
поглед глух ми праща.

На първата врата
(Боя се, о, дете),
на първата врата
пламъкът потръпна...

На втората врата
(Боя се, о, дете),
на втората врата
пламъкът прошъпна.

На третата врата
(Боя се, о, дете),
на третата врата
пламъкът издъхна...

IV.

НО АКО СЕ ВЪРНЕ ПАК
Що да кажа аз?
— Ще му кажеш, че го чаках
чак до смъртний час...

Но ако ме пита пак,
без да ме познай?
— Утеши го, сестро, може
би, че той страдай...

Ако пита де сте вий,
що да кажа аз?
— Мълком моя златен пръстен
му подай тогаз...

Ако пита що е таз
глуха пустота?
— Покажи му мъртвий пламък
и откритата врата...

Но ако ме пита мой
за последний час?
— Ти кажи: за да не плаче,
се усмигнах аз...

V.

МОМИТЕ С ВЪРЗАНИ ОЧИ

(Махнете златните превръзки),
момите с вързани очи
дирят своите съдби...

Отвориха те по обяд

(Пазете златните превръзки),
отвориха те по обяд
в полята светлия палат...

Здрависаха живота те

(Вземете златните превръзки),
здрависаха живота те,
и веч ги никой не видя...

VI.

(Песента на Мелизанда)

ТРИТЕ СЛЕПИТЕ СЕСТРИ

(Чакате ли още?)
Трите слепите сестри
с златните лампи нощем —

се на кулата качиха

(Те и виш, и ний),
се на кулата качиха,
седем дни се там молиха.

Ах! рече първата тогаз

(Чакате ли още?),
ах! рече първата тогаз,
чувам наште лампи аз...

Ах! рече втората тогаз
 (Те и виѝ, и ниѝ),
ах! рече втората тогаз,
царят качва се при нас.

Не, най-праведната рече
 (Чакате ли още?),
не, най-праведната рече,
те не светят вече...

VII.

СЕДЕМТЕ МОМИ ОТ ОРЛАМОНД.

Щом си феята отиде,
сегемте моми от Орламонд
 търсиха вратите.

Запалиха своите сегем свеци
 и към кулите тръгнаха;
и отключиха до триста стаи,
но деня те не видяха...

Игват те при пещерите звучни, —
 слизат там тогава —
и пред тях, с златен ключ забравен,
 се врата една изправя.

А навън съзират те морето,
в смъртен страх
чукат на вратата — ала, плахи,
да отворят те не смеят...

VIII.

И КЪМ ДВОРЕЦА ИДЕ ТЯ
— полека слънцето възхожда —
и към двореца иде тя;
а бледни дамите стояха
и всички рицари мълчаха.

Но пред вратата тя се спря
— полека слънцето възхожда, —
но пред вратата тя се спря;
царицата тогава идва
и царят бледен я запитва: —

О, де отиваш, де отиваш?
— Пази се, нищо се не вижда. —
О, де отиваш, де отиваш?
Или те някой долу чака? —
Но тя без глас отмина в мрака.

Към чужденката слиза тя
— пази се, нищо се не вижда —
към чужденката слиза тя,
едната другата прегърна,
те нито дума си казаха
и бързо пак се разминаха...

А царят плаче на прага:
— Пази се, нищо се не вижда —
и царят плаче на прага:
а тя върви през тишината
и тихо ронят се листата...

IX.

И ВАШТЕ ЛАМПИ ТУК ГОРЯТ.
— А вѐн в градината е слънце!
И ваште лампи тук горят, —
аз виждам слънцето да иде,
но отворете ни вратите!

— Загубени са ключовете
и трябва да се чака време,
паднаха долу ключовете,
ще чакаме тук време ний,
ще чакаме тук дргуи дни...

Да, други дни ще ни отворят,
в гората те са в този час,
гори гората покрай нас
о, жар на мъртви листове,
о, жар пред нашите прагове...

— Безмощни другите са дни,
но другите се дни боят,
не ще веч дойдат други дни,
че другите дни ще умрат,
и ний —
ний ще умрем в този тъмен кът.

Х.

ТРИЙСЕТ ГОДИН ДИРИХ, СЕСТРИ МОИ —
де е той!

Трийсет години ходих, сестри мои,
и не седнах за покой...

Трийсет години ходих, сестри мои,
отмалнях;
той навред беше, сестри мои,
нийде аз го не видях...

Тъжен час е вече, сестри мои,
морен час;
вечерта умира, сестри мои,
скръб в гуша си нося аз.

Вий сте млади още, сестри мои:
Добър път! —
ето моя посох, сестри мои, —
претърсете пак света...

АННА ДЪО НОАЙ
(1878–1933)

ЕВА

В лазур и лека сянка потъва вечерта,
над белий друм, далече, раздиплени безшумно;
и хиляди прозорци, виж, светват над града:
бъди без гордост, Ева, без страх и без
разумност.

Пламтеше жарко слънце в прозореца цял ден,
сърцето ти бе тежко, ръцете ти — без сила....
Но в тоя час, от нежа и трепет освежен,
луната с блага сянка любовний блян закриля.

Ела в прохладата на шумно-листний лес,
о, плачуца безумно и знойна от желание:
Природата духа ти, жадуващ и злочест,
във своите дълбоки прегръдки ще обхване.

Виж: въздухът е пълен с роса и аромат,
за да смири блажената и тежка немощ,
вечерни переруди след своя танц крилат
облѣхват те тъй нежно и мъката отнемат.

О, виж: природата, величествена, вечна,
не стряскана от нашата надменност, жалби, зло,
трепти и се разтваря в нощта като крило
пред тия, що се дият по пътища далечни.

Дали сме ний доволни от всеки неин плод —
лоза и ябълка, — не иска тя да знае;
тя трѣпне и се смее, когато с влюбен ход
човешкий род в неграта ѝ сенчести блуждае.

О, Ева, сокове, мед, сладост и смоли
преливат в тази вечер опиващи сърце ти;
послушай, дивен порив у тебе ромоли —
в тоз час блажено се презръщат цвете с цвете.

Възпламват в небесата безчислени звезди,
зашумените клони потрепват с нежен ромон
и към луната вдигат се морските води,
проплаква нейде птица неволен стон бездомен.

Влез, Ева, беззаветно в кръга на летний чар,
облей сърцето си в струите на съдбата,
срещни без трепет сладката борба, — нектар
разнася вред пчелата на страстната наслада.

Виж, целий свят те гледа и чака с жаген зов,
— дъх сладостен в таз вечер те разтопява цяла,
като земята е дълбоко твоят тяло,
сърцето ти се впуска и стене: О, любов...

ЖЮЛ РОМЕН (1885–1975)

ЕВРОПА

Улица Монмартр, улица Канебиер,
Оксфорд Съркъс и Фридрих-штрасе —
аз ви соча поименно.

Що правите вий? Що чакате вий?
Кой е сразил вашта сила
и вдървил вашта кръв?

Събудете се вий — о, радостна тълпа.

Недавна вий държахте, без грижа за звездите,
най-висшето съществуване, най-висшето могъщество.
Европа цяла — туй бе ваший ропот.
Пог вашия асфалт, о, улици,
шумеше като бликащ извор духа на нови богове.
И цялата световна светлина — не бе ли тя
светкавична покривка, разлюляна между вас?
Днес вий мъртвеете в покорен сън.
Някой чудовищен ви завладява
и вашта плът превръща в извержения на своя търбух.
Аз призовавам вас, тълпи свободни,
вий всички, сред които аз съм изгорял!
Вий — пламъчета мимолетни,
полюшвани от летний вятър
или — главни, възпламнали, за да родят
едно огромно слънце.

Тълпи във влакове, в театри,
във кафенета и във църкове;
тълпа в Хайд парк през май;
тълпа във Луго през септемврий;
тълпи в пристанища и параходи;
тълпи на живата Европа;
тълпи противни на смъртта!

Повтарям ви: време е вече.

БЛЕЗ САНДРАР
(1887–1961)

МАРК ШАГАЛ

Той спи
Събужда се
Внезапно почва да рисува
Той грабва една черква и рисува с една черква
Той грабва една крава и рисува с една крава
С една саргела
Рисува с черепи, ръце, ножове
Рисува с жилите на вола
Със всички скверни болки на еврейските паланки
Разграни от любовна похот в дълбините на Русия
За Франция
Без жажда и сърце
Рисува той с крака
Очите му отзад
И ето вашето лице
това си ти, читателю
това съм аз
това е той
собствената годеница
бакалинът на ъгъла
овчарката
акушерката
новородени къпят в кофи кръв
небе препълнено с безумие
избликват из устата червеи
на тирбушон прилича la Tour d'Eiffel
натрупани ръце
Христос
той сам Исус Христос
на кръста своята младост изживял

Всеки нов ден самоубийство ново
внезапно той престава да рисува
той беше буден
сега той спи
обесва се със своята връзка
Шагал изтръпва удивен
безсмъртието го възнася

НЕМСКИ И АВСТРИЙСКИ ПОЕТИ

ЙОХАН ВОЛФГАНГ ГЬОТЕ

(1749–1832)

ЦАРЯТ НА ТУЛЕ

Цар някога в Туле живял е,
бил верен на своята мила —
кога приближила смъртта ѝ,
тя златна му чаша дарила.

Безгрижен, сред пиршества шумни,
той златната чаша наливал;
но бликвали създи в очи му,
когато след туй я изпивал.

А щом наближила смъртта му —
на своя наследник предал
той царство и трон, и корона,
но — златната чаша не дал.

За семен път рицари верни
той свикал тогава на пир —
там горе, в старинни палати,
високо над морската шир.

Застанал там царят — и с вино
за семен път стоплил гърди;
и хвърлил свещената чаша
надолу в дълбоки води.

И гледал как чашата пада,
как тъне, потъва в морето.
Потъвали бавно очите му,
потънало в сън и сърцето.

ФРИДРИХ ХЬОЛДЕРЛИН
(1770–1843)

110

Гео Мисев. Том IV

ПОЛОВИНАТА НА ЖИВОТА

С жълти цветя
и пълна с диви рози,
земята в езерото висне —
вий, кротки лебеди,
пияни от целувки,
навеждате глава под
светата трезвена вода.

Горко ми — къде ще намеря,
щом зима настане, цветята,
къде и на слънцето блясъка,
и земната сянка?
Стените стоят
безмълвни и хладни, сред вятъра
звънтят знамената.

АУГУСТ ФОН ПЛАТЕН
(1796—1835)

ТРИСТАН

Който с поглед види красотата,
той, на смърт обречен, бавно крее,
безполезен тук е на земята,
ала пред смъртта все пак бледнее,
който с поглед види красотата!

И любовна скръб без край гнети го:
че глупецът с вяра устремен е,
но — уви, в страстта цел не постига;
той от красотата устрелен е
и любовна скръб без край гнети го.

Ах, той като извор би пресъхнал,
пил смърт със аромата на цветята,
и отрова с всеки дъх би вдъхвал:
който с поглед види красотата,
ах, той като извор би пресъхнал!

ХАЙНРИХ ХАЙНЕ
(1797–1856)

112

Гео. Мушкет. Том IV

ЛОРЕЛАЙ

Не зная какво означава,
че толкоз печален съм аз.
Таз приказка гревна остава
във мойта гуша всеки час.

Тъмней и повява прохлада,
и Рейн спокойно се лей.
Високо навърх планината
зарята вечерна гасней.

Там горе, прекрасна и бледна,
жена чудно млада седи,
тя реши косата си златна
и златен ѝ накит блести.

Със златен тя реши се гребен
и песен пленителна пей,
а нейният глас е вълшебен,
чар мощен от него се лей.

Във малката лодка рибаря
обзема безумна печал.
Пог него се бездна разтваря,
нагоре той поглед е взрял.

Аз зная, в шумящите бездни
рибарят намерил е край.
Туй правят омайните песни
на прелестната Лорелай.

ГЕО МИЛЕВ – АВТОПОРТРЕТИ И РИСУНКИ

Автопортрет

Автопортрет с качулка

**Автопортрет (Дом
Балтазар). 7.8.1915**

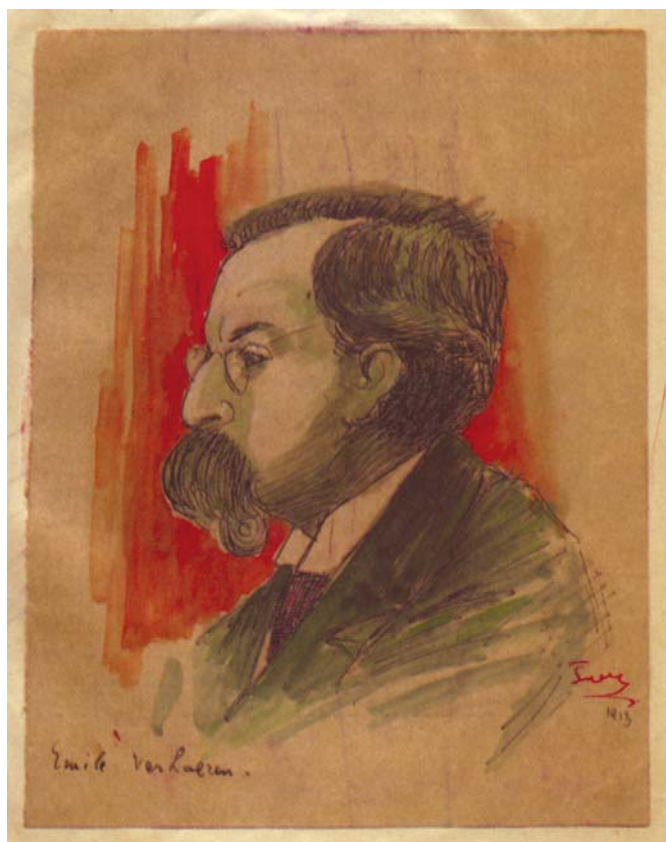
Автопортрет
8.8.1915

Автопортрет

Гео Милев. Цикъл
 рисунки върху
 свободни листове от
 изданието на Морис
 Метерлинк *'Serres
 chaudes suivies de
 Quinze chansons'*
 Bruxelles 1912

Емил Верхарн. Илюстрация (1913)
в сборник 'Изкуство', книга V. 1914

Жена със свещи

Корица на 'Избрани стихотворения' от Пол Верлен

Танцювачка фигура. 1919

Шекспир

ХАМЛЕТ

НАРОДНА КУЛТУРА

Борис Ангелушев. Обложката на 'Хамлет', юбилейно издание по случай 400-годишнината от рождението на Шекспир, 1964 г., изд. 'Народна култура'

ИЗПОВЕД

Сред сумрак вечерта се спусна
и бесен приливът бучеше,
а аз стоях на морският бряг и гледах
пенливия танц на белите вълни:
и моите гърди като морето
издигаха се и в копнеж унесен,
обхвана ме дълбока жалба
по тебе, образ мил! Ти, който
навред витаеш покрай мене,
навред зовеш ме ти,
навред, навред —
в шума на бурята, през яростния морски рев
и в тихата въздишка на моите гърди.
Със лека тръст на пясъка аз писах:
„Агнеса, аз те любя!“
Но злобни плиснаха вълни
над мойта сладка изповед
и заличиха я оттам.

Трошлива тръст, лек пясък,
немирници вълни, аз вече ви не вярвам!
Небето става тъмно, сърцето ми — как диво!
И с мощна си ръка
изскубвам из норвежките гори
аз най-големия бор
и го потапям в огнената паст
на Етна — и с това
огромно огнено перо
на тъмния небесен свод аз пиша:
„Агнеса, аз те любя!“
И оттогаз там горе всяка нощ
пламти туй огнено писмо навеки
и всички поколения с възторг
четат небесните слова:
„Агнеса, аз те любя!“

ВЪПРОСИ

Накрай море, край пустото, вечерното море
стоеше момък млад;
съмнение в ума му, в гърдите му печал
и с мрачни устни пита той вълните:

„О, разрешете вие на живота
загадката мъчителна, предвечната загадка,
която толкоз са тълкували глави,
глави с калпаци йероглифни,
глави с чалми, глави с барети черни,
злочести, потни глави човешки —
кажете ми: Какво е туй човекът?
Отгде той иде? Накъде отива?
И кой живеи над златните звезди там горе, кой?“

Вълните тътнат своя вечен шепот,
вей вятърът и облаците бягат,
звездите бляскат хладно, безучастно —
а там глупец един все чака за отговор.

РИЦАРЯТ ОЛАФ

I

Пред черковний вход в червено
двама души там стоят
и единият е кралят,
а пък другият — палачът.

Казва кралят на палача:
„Веч по песните разбирам,
че венчалний обред свършва —
пригответи си острий меч!“

Звън камбанен, светли песни,
и народ навън излиза:
пъстро шествие — в средата
младоженците с венец.

Мъртво бледа, плаха, тъжна
гледа младата царкиня;
смел и весел гледа Олаф
и с усмивка на уста.

И усмихнат, и безгрижен
казва той на краля мрачен:
„О, привет на тебе, татко —
гнес главата ми е твоя.

Ще умра — но нека още
до среднощ поне живея,
за да отпразнувам своята
сватба с пир и златни танци.

Остави ме да живея,
сетна чаша да изпия,
сетний танц доде се свърши —
нека до среднощ живея!“

Казва кралят на палача:
„До среднощ ще продължим
ний на Олафа живота —
пригответи си острий меч!“

II

И Олаф стои сред вълшебния пир,
той вдига последен бокал най-подир;
жена му с тъга
простира ръка —
палачът стои пред вратата.

И почват се танци под звън и звезди,
сам Олаф безумно с жена си лети;
последен те път
в танц вихрен летят —
палачът стои пред вратата.

Цигулките звънки извиват сред смях
и флейтите стенат с глас тъжен и плах;
а двамата който съзре,
сърце ще замре —
палачът стои пред вратата.

И както танцуват сред шум, светлина,
говори тъй Олаф на своята жена:
„О, знайш ли как любя те аз!
Но в гроба е мраз...“ —
Палачът стои пред вратата.

III

О, рицар Олаф, чуи — среднощ!
Животът твой премина;
ти ни от волната любов
на светлата царкиня.

Монаси неят упокой;
до тях един в червено,
издигнал бляскав меч, стои
в безмълвие студено.

И Олаф влиза в тъмний двор,
там светват златни свещи,
усмихнат рицарят върви,
мълви слова горещи:

„Привет на земята, привет на луната,
на слънцето и на звездите!
Привет и на птиците, пеещи
с лъчите на летния вятър!

Привет на морето, привет на горите,
привет на цветята в полето,
привет на онез теменужните
очи и привет на сърцето —

сърцето, облечено в златни лъчи,
сърцето, което аз любех,
което бе мое, в чиято любов
живота си буйно погубих!“

СИЛЕЗИЙСКИТЕ ТЪКАЧИ

В очите им тъмни не блясва сълзица,
те мятат на стана, с гняв, жица след жица:
„Стар век, ний тъчеме ти смъртен саван,
тъчем тройна клетва на нашия стан
— Тъчем ний, тъчем!

„Проклет да е Богът, когото молили
сме в зимния студ, изгладнели, немили,
напразно с надежда сме вярвали все:
Той презря ни, осмя ни, оплю ни в лице.
— Тъчем ний, тъчем!

„Проклет да е царят, владеец всевластен,
към нашата мъка студен, безучастен,
той, който изкубна ни сетния грош —
и прати куршум нам, и прати ни нож.
— Тъчем ний, тъчем!

„Проклета да бъде и нашта родина,
де в срам и позор всичко чисто загина,
де, рано прекършен, умира цветът,
де червея гнилост и плесен гоят.

— Тъчем ний, тъчем!

„Сновалката хвърка, трещи станът мощен,
тъчем неуморно ний, денем и нощем:
Стар свят! ний тъчем ти надгробен саван,
тъчем тройна клетва на нашия стан.

— Тъчем ний, тъчем!“

ФЕРДИНАНД ФРАЙЛИГРАТ (1810–1876)

ЧЕРВЕНО–ЧЕРНО–ЗЛАТНО
(революционна песен)

119

Лира

Ний крили сме ги досега,
тъй дълго, в страх и мрак —
но ето, днес на свобода
изкарваме ги пак!

Ха, как пращи, пламти и грей,
червено — черно — златно —

Хей!

Ура!

Барутът е черен,
Кръвта е червена,
И пламъка златен гори!

Това е пряпорецът стар —
вековни цветове.

Но стой: вратът от острий меч
не ще се отърве!

Началото това е веч,
а сетний бой не е далеч —

Ура!

Барутът е черен,
кръвта е червена,
и пламъка златен гори!

Девизи храбри, нам байрак
извезахте ни вий;

а тук край огъня безспир
куршуми леем ний:

не само да се свири, пей,
забит байрака буйно вей —

Ура!

Барутът е черен,
кръвта е червена,
и пламъка златен гори!
Да срещнем нашта свобода —
— Желана векове —
Над барикади целий граг
с оръжие реве:
„Назад там, хей — ти господар!
Пази се, че — не щем ний цар!
Ура!

Барутът е черен,
кръвта е червена,
и пламъка златен гори!
Наш роден край е свободата.
Без граници, без край!
И всички царски капи в прах —
туй целий свят желяй!
Републиката — само тя
е нашта свята свобода —
Ура!

Барутът е черен,
кръвта е червена,
и пламъка златен гори!
Една република в цял свят —
към нея се стремим!
Наш пряпорец! в прах ние с теб
занданите рушим;
за сетната борба е ред —
наш пряпорец! лети напред —
Ура!

Барутът е черен,
кръвта е червена,
и пламъка златен гори!
Но на борба, борба до край!
Тя теб ще освети.
Разкъсан ли се върнеш — пак
изшит ще бъдеш ти!
Нали, девизи храбри? — пак
ще го изишем ний — и как! —

Ура!

Барутът е черен,
кръвта е червена,
и пламъка златен гори!
И тази песен, що в нощта
за вас съм съчинил —
на ноти някой музикант
да би я нагласил!...
Но тъй — пръв музикант!... тогаз:
Ще гръмне вредом нейний глас —

Ура!

Барутът е черен,
кръвта е червена,
и пламъка златен гори!

(1848)

ТЕОДОР ЩОРМ
(1817–1868)

ЖЕНСКА РЪКА

122

Гео Мисев. Том IV

Не ще изпуснат твоите устни
ни звук на жалба и тъга;
но туй, що устни премълчават
издава бледната ръка.

Скръб и страдание личи
заг нейните черти укрито;
и че в безсънна нощ лежи
тя до едно сърце разбито.

РАЗКАЯНИЕ И ЗЛОБА

Болезнено хапеш ти нежните устни —
и кръв се разлива по тях,
о, зная, разбирам — така ти желаеш,
защото аз нявга целувал ги бях.

И твоите руси коси избеляват
сред слънчевий жар, и гъжд плиска по тях,
о, зная, разбирам — така ти желаеш,
защото аз нявга милувал ги бях.

Стоиш пред огнището — в дим и жарава
попукват се твоите нежни ръце;
о, зная — така ти желаеш, защото
притискал ги бях аз до своето сърце.

ФРИДРИХ НИЦШЕ
(1844—1900)

УСАМОТЕН

Рої врани с грак
към тъмний град понесени летят:
ще падне скоро сняг —
честит е който има бащин кът!

Стоиш — вдървен,
тъй дълго вече гледаш ти назад!
Какво пред зимний ден,
безумец, си избягал в този свят?

Светът — врата
към хиляди пустини — мраз и мрак!
Кат тебе кой в света
загуби се — не ще спре нивга пак.

Как блед си ти —
на зимни скитания прокълнат,
както димът лети
към всичкия на небесата хлаг...

Лети, крещи,
ти, птицо, своята песен с крясък плах!
Безумецо, скрий ти
сърце си разкървено в лег и смях!

Рої врани с грак
към тъмний град понесени летят:
ще падне скоро сняг —
горко му който няма бащин кът!

СЛЪНЦЕТО ЗАХОЖДА

1.

Не ще жадуваш дълго още ти,
сърце изгорено!
Предвест из въздуха се носи,
към мене шепот из уста незнайни:
— великий хлад настава.

Знойно мойто слънце на плагне спря над мене:
Привет ви, идете ми вече,
о, вий внезапни ветрове,
вий хладни духове на следобеда!

Въздуха така е чужд и чист.
Не ме ли скришом
с лъстителний си взор
нощта поглежда?...
Сърце *безстрашно*, твърдо остани!
не питай ти: защо? —

2.

Ден на живота мой!
слънцето занича,
и вече позлатена
е гладката вълна.
Скалата знойно диха:
дали по плагне щастие то спа
сънят си плагнешки над нея?
В лъчи зелени
над сумрачната пропаст
щастие витае.

Ден на живота мой!
Клони към вечер!
Окомоти пламти
наполвина сломено вече
и бликат на росата твоя
канките сълзи;
Вече пурпура на любовта ти
носи си над бялото море,
— последното блаженство бавно твое.

3.

Веселост златна, ела!
Ти на смъртта
най-тайна, най-сладостна преднаслада
— много ли бързо вървях своя път?
Вече кракът умори се — и ето
твоят ме поглед достига,
твое то щастие —

Около само игра на вълните...
Туй, що бе тежко,
в синя забрава потъна —
моята лодка е вече свободна и волна.
Бури и път: как отучи се тя от това!
— Надежди, желания: вече потънаха:
гладка гушата простира се, гладко морето.

Седма самотност.

Нивга не сетих:
— повече близка до мене
сладката сигурност,
— повече топъл на слънцето взорът.
Още не блъска ли на върхове ми ледът?
Сребърна, лека, кат риба
моята лодка полита на воля...

БЕДНОСТТА НА НАЙ-БОГАТИЯ

Години десет вече —
ни капка ме достигна тук,
ни влажен вятър, нито пък росата
на любовта:
— земя безгъждовна...
И моля днес аз мойта мъдрост:
о, не бъди скъперник в тоя засух!
Сама излей се ти, бъди роса,
бъди сама ти гъжд сред жълтата пустиня!

Аз пъдих облаците нявга
от моите върхове —
аз казвах нявга „светлина, вий тъмни!“
Днес аз ги мамя, викам ги да гойдат:
да бъде тъмно тук под вашто виме!
— аз искам да ви издоя,
о, крави на простора!
И млечно-топла мъдрост, роса на любовта,
ще пролея над земята.

Махнете се, о, истини, махнете! —
вий, гето гледате тъй мрачно;
не искам аз по моите върхове
стипчиви истини, уви!
С усмивка златна нека
да гоиде истината днес при мене
от слънце осладена
и почерняла от любов —
аз зряла истина откършвам от дървото.
Ръцете си простирам днес
към къдравото чело на случая
— бъди ти хитър! — и случая
като дете ще прилътя към себе.

Днес искам аз да бъда гостолобен
към туй, що се не чака,
и към съдбата тоже не ща да съм бодлив,
— че Заратустра таралеж не е.

Моята гуша
с ненаситний свой език
гореше в жажда подир Зло, подир Добро;
във всяка дълбина се спуща тя,
но все подобно тапа
изплувнуваше пак нагоре:
тя се криви подобно масло
върх мургаво море:
за тази ми гуша една Щастливец ме зоват...

Баща и майка — о, кои са те?
Не е ли мой баща Княз Изобил,
а майка — кротката Усмивка?
Не тези двама ли родиха мене,
загадъчно животни,
мене, изчадие на светлината,
мене: расипникът на всяка мъдрост —
Заратустра?

И морен днес от нежност —
росен лъх
стои и чака Заратустра, чака там.
над своите върхове, —
сред своя собствен сок на сладко
сварен и преварен —
под своята планина,
под своите ледове, —
морен и блажен —
като творец във своя седми ден.

— Тихо!

Над мене истина една се вие,
подобно облак, —
и ето тя с невидими светкавици ме трясва.
Върху широки, бавни стълби
към мене щастието нейно иде:
ела, ела, о, истино любима!

— Тихо!

Мойта истина е тя! —
Из бавните очи —
тръпки кадифяни —
ме среща нейний взор,
тъй мил, тъй зъл, момински взор..
Тя знае мойто щастие защо е —
позна ме тя — ха! що тя мисли? —
дракон ален дебне
в бездната на нейний взор момински.

— Тихо! мойта истина говори! —
Горко ти, Заратустра!
Приличаш ти на някой, който е погълнал злато —
горко ти! —
ще ти разпорят и корема!..

Ти пребогат си,
о, позубител на мнозина!
Премного правиш завистливи ти,
премного правиш бедни..
Дори над мене хвърля сянка вече
твоята светлина —
и зъзна аз: върви си, о, богатий,
върви си, Заратустра, върви далеч от своето слънце!.

— Ти искал би да разгадеш, да пръснеш
излишека си — ти, сам най-излишний!

Бъди мъдрец, богатий:
Раздай се първом сам, о, Заратустра!

Години десет вече —
и нито капка те достигна тук?
ни влажен вятър? ни роса любовна?
Но кой бе дължен пък и да те люби,
тебе — пребогатий?
О, твоят щастие суши навред,
и любовта изсъхва, съхне,
— земя бездъждовна...

Никой тебе не благодари ти.
Ала ти благодариш на всеки,
който взема тебе.
И там те аз познах, о, пребогатий,
о, ти — най-бедният от вси богати!

Ти цял се жертвуваш, че ти тежи
богатството ти, цял се ти раздаваш,
ти се не пазиш, ти се не обичаш:
велика мъка те притиска всявга —
о, мъката на житници препълни,
препълнени сърца —
но тебе никой не благодари ти...

Стани по-беден ти,
о, мъдър Немъдрец!
— ако желаеш да те любят.
Че любят се онез, които страдат,
любов на гладните се дава само:
раздай се п ъ р в о м сам, о, Заратустра!

Аз съм твоята истина!

РИХАРД ДЕМЕЛ
(1863—1920)

130

Гео Мисев. Том IV

ТИХИЯТ ГРАД

Сред долината град лежи;
отлита бледний ден;
не ще би дълго тъй да продължи —
ни месец, ни звезди —
и само нощ в небето.

Отвред налегнаха мъгли,
градът се в тях затули.
Покой над всеки покрив, дговор и къща;
насам ни звук се из гума повръща —
и само мостове и кули.

Но морен странникът се спре.
В долиний сумрак трепна зрак тогаз
и през мъгла и дим поде
хвалебна песен тихо
детински глас.

РАБОТНИК

Ний си имаме рожба и послон, и ложе,
о, жена!
и работа даже за двама;
и имаме слънце, дъжд, вятър — и знай,
че малко нам липсва ни само,
за да бъдем свободни като птиците божи:
Потрай!

Когато в неделя вървим през полето,
о, дете!
а над ниви класили прехвърква, играй
в сини кръгове рой лястовички — о, знай:
не с грехи, не с накит ще можем
да бъдем красиви като птиците божи:
Потрай!

О, трай! Ний предсещаме бурята мощна,
ний народ.
Само малко, о, малко потрай;
едно липсва на нас, о, жена, о, дете:
на труда ни свещения плод —
за да бъдем щастливи като птиците божи.
Потрай!

СМУЩЕНИЕ

Ний вървахме тихо през снега,
тихо с нашето дълбоко щастие,
вървахме като по цветя —
когато бедната старица
ни спря с протегната ръка,
и ти, навярно, не видя,
когато стисна ѝ ръката,
когато състрадално я погледна —
как през раздраните обуца
горяха вкочанените ѝ пръсти...
Да — един човек е тръгнал бос
във собствената своя кръв
през Божия бял сняг,
а ний вървиме по цветя.

НА БРЕГА

Светът занемява, кръвта ти прозвънва,
във нейната светнала бездна потъна
далечният ден,

132

Гео Мисев. Том IV

той нито потрепва; виж, пламък загънва
горите навис; из морето, безсънна,
далечната нощ

изплува; изби из вълната бездънна
звездица — и вечният блъсък разгъна
се в твоята гуша.

PHANTASUS*

1.

Седem билиона години преди моето раждане
аз бях един црис.

Мойте корени бяха
впити в една
звезда.

Над нейните тъмни води
плуваше
моят огромен син цвят.

2.

Създаде ме Коринт, видях морето.

Хиляди години
лежах аз в черната земя,
под прашните развалини на храма.

Между червените глогини, посред вечерния блясък
пасяха кози
и свиреха над моя цъфнал гроб овчари.

Хиляди години аз бях мъртъв.

Днес грее слънцето и смее се небето, аз живея.

* Бог на сънищата (лат.).

В моя старинен парк
стоя изправен, гол аз, от бял мрамор.

По моите рамене
през шумата на тръпните гървета
се ронят слънчеви петна.

Очите ми,
разтворени широко,
взират се в зелената вода.

В широките нависнали листа на кестените
оглеждат се и тръпнат нейните зари.

3.

Червени рози
обвиват мойто мрачно копие.

През бели лесове от лилии
минава моят кон.

Из зелени езера
— с тръстика в косите —
изплуват стройни хубави жени.

Аз яздя — сякаш съм от бронз.

Навред,
пред моя взор
Фениксът лети
и пей.

МАРИЯ ДЕЛЛЕ ГРАЦИЯ
(1864—1931)

ИЗ ЦИКЪЛА „ЦИГАНСКА МУЗИКА“

135

Лирика

1.

„Защо така странно трепери
цигулката в твоите ръце?“ —
— Разпънах аз там вместо струни
едно болно човешко сърце!

Едно болно, безумно сърце
разкъсвам със звуци без край —
то в своите мъки се смее,
и в своето щастие ридай!

2.

Нейде там, нейде там
аз мойто щастие зарових;
ах, де е то, ах, де е то —
с печал живота си отрових!

Гроба знам, гроба знам:

Там роза бледна прецъфтява
над него — бавно милий мой
там с твърди стъпки отминава.

РИКАРДА ХУХ
(1864—1947)

СЪН, СПОМЕН И СТРАСТ

136

Гео Мисев. Том IV

1. Свита в своето легло, сънувах
сладък сън сред нощния покой:
ти дойде и рече: тук съм, мила;
аз отвърнах: мили, мили мой!
И целувахме се дълго, силно —
всяка скръб и мъка отлетя;
и нощта обгърна любовта ни
като дъх на пролетни цветя.

2. Събуди ме сред мрака
на славей песента —
и спомних си веднага
за бащиния двор,
де в тъмната люляка
укрита през нощта;
с пламтящ от радост взор
аз моя мили чаках.

3. Стаканът звъни; стаканът е мойто сърце!
Пий любов — пий до дъно от моя стакан!
той тръпне; и ето пиян,
ти стискаш стакана в пламтящи ръце.
Един само ти, само ти, мили мой,
пиеш цяло море от огън и зной.
И плиска морето сред жарки лъчи
пространните бездни на твоите очи.

4. О, колко жар, о, колко много жар
в гърдите ми разсипа любовта!
И пламна мойта нежна плът в пожар,
и твоето тяло цяло запламтя,
два факела сега в едно пламтят:
очите ти над мен са две свещи,
два пламъка са устните горящи,
и слънцето само е в мойта гръд.

АЛФРЕД МОМБЕРГ
(1872—1942)

НЕБЕСНИЯТ ПИЯНИЦА

138

Гео Мисев. Том IV

Един човек говори:

Върху земята стъпваш ти: посред небето:
и пиеш питие на прелестта.
Ти пиеш със небесната дъга и със зората,
ти пиеш със моретата, с кристални облаци,
с шумящи вечерни места от пурпур,
ти пиеш със светулките в нощи от мъх,
с политнали коне, с въздигнати орли,
с огрените от месеца вулканни кратери,
със снежните вихрушки на полярните пустини,
и градовете на човеците шумящи в нощни празненства,
с танцуващите огнени кълба на твоите мисли,
с презръдките на твоите богини —
Уран, Нептун, Сатурн
минават жадно в кръг — около твойта чаша — ;
Кажу сега, о, брат Човечески, о, Земен брат:
как стана;
как ще стане.

Небесният Пияница отговаря:

Ти трябва един меч да изковеш.
Из твойта мъка и из твойта болест —
из присмеха на времето
из твойта яростна човешка самота —
из твойта жад — из твоето безумие —
из неизбежността на всички образи —
из невъзможността на всички правила,
закони и създания —

из общия порой на всички твои разрушения
ти трябва твоя меч да изковеш.
И трябва да ковеш добре —
посред искри —
удри, удри —
добре.
Ти трябва Меча
на своя Дух да изковеш.
И щом е мечът изкован, и нажежен —
добре кален! —
тогава трябва твоят тяло — твоята тъмна гръд
— сърцето ти
да бъде раздробено
от разрушителен! копнеж
към Меча.
Тогаз веднъж ще дойде твоят час —
в хилядилетия жадуван —
достигнат час.
Тогаз ти ще стоиш над тъмен хълм от пръст
сред звездно бляскавата нощ,
И Мечът на Духа ти в миг ще блесне —
разсичащ! —
И ще го грабнеш ти — ще го забиеш:
тържествено
със силата на Бога —
в сърцето си.

Когато преживееш ти това,
когато твоето сърце погълне меч —
и недокоснато остане —
и само с древно прелестна усмивка
безследно го разтвори в себе си —
тогава рог ще възвести победа.
Тогаваше изпадне милостта над тебе.
Ще се разтворят сферите за тебе,

ще тръгнат в кръг около тебе —
сред гръм от оргели, позауни, тимпани —
пред тебе ще изгорят светлините,
моретата ще ти служат,
ще дойдат и богините при тебе
и ще танцуват
— Тиона — Тилотама —
цветът на Хаоса —
законът ще отмине твоя път —
чашата до твоите устни ще се наклони —
Чашата! —
и ти
ще пиеш — — —

ХУГО ФОН ХОФМАНСТАЛ
(1874—1929)

ПЕСЕН НА ПЪТ

С шум залива ни водата,
с гръм скалите се рушат,
птици мощни на крилата
свои ще ни отнесат.

Но там долу е поле.
Плод след плод то отразява
в езерата вечно млади.

В миг се извор чист разле,
а из цветната гъбрава
лъхат тихите прохлади.

В ПАМЕТ НА АКТЬОРА МИТЕРВУРЦЕР

Изгасна той внезапно като свещ.
И нашето лице, като отблясък
на мълния, покри страхотна бледност.

Изчезна той: и с него всички кукли,
в чиито жили той бе влял кръвта си;
безмълвно те умряха и там, дето
лежеше той, лежаха куп бездушно

прострени трупове; коляното
на пияница, свряно във окото
на един цар, Дон Филип с Калибан,
— и всички мъртви.

Тогаз разбрахме ний кой бе умрял:
магьосникът, великият, великият глумец!
И ний излязохме от къщите,
и заговорихме кой беше той.
Ала кой беше той и кой не беше?

Той влизаше от една маска в груга,
от бащиното тяло скачаше
във тялото на син и като грехи
менеше своите образи.

Със мечове, които той въртеше
тъй бързо, че не можеше да се
съгледа острието им, той се
разсичаше на части: може би
едната част бе Яго, гругата пък
бе сладостен глумец или мечтател.
А цялото му тяло бе като
вълшебно було, във чиито гънки
живеят всякакви неща: от себе
самия той изваждаше животни:
овцата, лъва, един глупав дявол
и груг един страховтен, този, онзи,
и тебе, мене. Цялото му тяло
пламтеше нажежено, като възлен,
от вътрешна съдба, във всяка клетка —
и той живееше вътре: гледаше
на нас, живеещите в здания,
с невзрачния, чужд взор на саламандра,
който живее в огън.

Той бе дивашки цар. Покрай чреслата
си — като пъстра раковина — той
препасал беше истината и лъжата
на всички нас. И наште сънища
прелитаха в очите му като
огледаната долу във дълбока
вода черта на ято диви птици.

Тук бе застанал той, на същото
туй място, дето аз сега стоя,
и както в рога на тритона сбира
се ревят на морето, тъй у него
бе сбран гласът на целия живот:
Той бе велик. Бе цялата гора,
бе равнината с пътища безброй.
С очите на деца стояхме ний
и гледахме нагоре ний към него,
като в полите на огромен връх!
Устата му бе залив, вътре в който
ревеше и бушуваше морето.

Че имаше у него нещо, що
отключваше безброй врати и стаи
безбройни пролетяваше; мощта на
живота — ето що беше у него.
А спусна се над него силата на
смъртта! И духна тез очи, чиято
най-съкровена ядка бе закрита.

АЛБЕРТ ЕРЕНЦАЙН
(1876—1960)

ВЕЧЕР

144

Гео Мисев. Том IV

Клони към мрака драговолно моят път.
И често моята душа блуждай,
отскачаща от четвъртитите,
 беломраморните камъни на гробищата,
ранена смъртно, стенеща
край гробовете,
край бъдещите, мъртвите съседи —
избягва преbledняла пред разтлението на земята
в люляковите клони на помръкналата нощ.

С урни е сдружен духът ми.
Изплъзва се несетно между пръстите ми мойта пепел,
развявана от ветровете.
Или наздраве водните треви из мене
ще пият, ще ядат наздраве рибите на златното море?
Приятно ще ми бъде и това

че безразлично ми е земното кълбо,
то се изплъзва между моите пръсти.

АГНЕС МИГЕЛ
(1879–1964)

ЛЮБОВ

Дока̀то не умреш в нищета, в беднота,
не молепса безумие твоѐто чело —
ни червен карамфил, ни пламтящи цветя
на гърди ще закича сред танц и веселие.
Мойте малки обувки от бяла коприна,
що обуваш при песни, при танци и смях,
нека дълго почиват те в скрина,
посред сухи букети и прах.

Но ко̀гато настане най-сетне денят,
в който те ще ми кажат:
умря той в чужбина,
проклятие тежко по неговия път
го застигна — срази го — той в лудост загина:
О! тога̀з ще се смей мойта бледна уста,
както някога — ярко и диво —
в коприна ще се облека — твѝ щастлива! —
и с огърлия, пръстени, гривни, цветя!...

Ще танцувам три нощи без край,
с рози на кръста и с рози в косите,
дока̀то в отчаяние, с мъка в гърдите,
твоята вярна жена над трупа ти ридай...

Но когато настане четвъртата нощ
и червеното слънце на запад заседне —
ще престане смехът ми, изчерпан без мощ,
ще изстинат страните ми в миг, смъртнобледни.
И ще кажа: Сега ти лежиш под пръстта,
там дълбоко в земята корава и мразна...
ти изчезна — но не като ярка звезда,
като бледна искрица след буря угасна.

С разкаяние, с горестна мъка в гърди,
твоят име любимо отново ще шепна,
и отново в копнение, както преди,
моите пламнали устни към твоите ще тръпнат.
И с свещ в трепереща ръка, слизам аз
надолу по стълбите с тъмна утеха —
като брачна одежда шуми мойта греха —
и в този миг — сякаш чувам аз, там — твоя глас!

ФРАНЦ ВЕРФЕЛ
(1890–1945)

РОМАНС НА ЗМИЯТА

Там, гето из кипящите вулкани,
отвис, полита злато подир злато,
под синия простор, що в урагани,
с глух ек, без ред, извива се и пада —
Аз вия се в завоу,
през моя аг от каменен покой
и гордо взирам се към тихите алеи,
де вейт дървеса и бели стъпки вейт,
и дивно пляскаат слънце, ручей, лято.

Горко ви! Аз съм вашата Змия;
ненавист, гордост и вражда са мой закон;
и песента на славея пресеква в болен стон
и ето пада той тогаз,
пленен от моя поглед твърде,
надолу в свойта смърт.
Над всяка нежност дебна аз!
Аз съм злина сред светлина, —
унищожение и съг над вас.

В леса безкрайно гроздовете пеят,
при изворите тръпне жизнен звън.
Мой дял е сред гранит и гордост да живея —
и образа да бъда, който съм.
Тук всичките създания
за майки са призвани —
но моят плод ме мрази с яд,
от мене с яд се вий назад —
и свита само, в свойта яма, аз остро взирам се навън.

Не питам аз: защо съм сътворена
 влечуго под лазурните покрови?!
 Не ме влече копнеж из моите окови,
 аз искам да съм аз — каквато съм родена.

Сред най-дълбокият огън в ада
 изпратеният там не страда!
 Не ме боли пъзението ми през тихите алеи,
 де вейт дървеса и бели стъпки вейт —
 не знам да плача аз, не любя никого, горко ви!

РЕВОЛЮЦИОНЕН ПОЗИВ

Ела, о, потоп на душата, Скръб, гръм възпламтял!
 Разбий всеки стълп и презграда, талази разлял!
 Гръмнете, чугунни гърла! И запей ти, о, глас на метал!

Освиняване тъпо! Ти, разум от скръб несмутен!
 Твоят мъртво АЗ СЪМ не е нужно за мен!
 Чрез плач само става духът проясен.

Нека злобната власт ти превижда врата,
 нека злото забива зъби във плътта.
 Но виж: пламва пак правдата из пепелта.

И расте на проклетия страшното семе!
 Изгори се ти сам посред плам и вода!
 Нападай, нападай, нападай — срещу старото, жалкото
 време!

МОЛИТВА ЗА ЧИСТОТА

И пак настана, Отче мой, нощта — старинна,
вечно — съща.

Минава тя през всички нас, слепци сред
толкоз чудеса.

И ето пак часът, кога вси хора, чужди за
гълбокото знамение,
пред светата Вода пристъпват, глава потапят
там, и мият калните ръце.

Света Вода на земните гърди, предназначена
двойно — да поиш и чистиш!

О, Боже мой, Ти, Отче мой, света Вода на
духовете!

Не е ли моето копнение към Твоя хлад залог,
че бликаш Ти и миеш?

Не е ли моето съмнение ухо, заслушано във
Твоя сладък плясък?

Аз свеждам своята глава, потапям я във
влагата на светлий кръг около лампата.

Простирам аз пред Тебе своите окаляни ръце,
като дете, което чака вечер своето изкъпване.

След ген лъжовен, искам аз да се съсредоточа,
за да бъда истинен — в този миг.

Аз искам да се свия в своята кошара; докато
замлъкне страшний вой на мойта суета.

Да, Твоят псалмопевец, Отче мой, ня нявга
против своите врагове

И аз ще го последвам, Отче мой; и пея
псалм днес против моя Враг!

Аз нямам врагове, защото ний, човеците, не
се обичаме поне дотолкоз, та да можем
да се мразим.

Но имам аз, но имам един Враг. Враг
мощен, който ме обсажда и по всичките ми
порти трона.

Един враг имам, Отче, който сяда на
трапезата ми — и яде, и пие разточително,
докато, скръстил сухите ръце, аз чакам
в глад, и пред прозореца се трупат
гладните и чакат.

Един Враг имам, който се оризва след
обяда, пуши своята цигара и тлъстее,
докато аз линяя, ставам немощен, и само
гледам как той пръска всичкото богатство
на гушата ми.

Един Враг имам, Отче, който благородната
ми реч превръща в празнословие, в
самоизмама.

Един Враг имам, който прави съвестта ми
днес любоугодническа, удушава в леност
любовта ми.

Един Враг имам, който води ме към всяка
низост, — към наслада от победата в
игра на карти —

Аз; майстор на божествени наслади.

Защо ме Ти създаде, Отче мой, ведно със
тоя Враг, защо ме Ти създаде с тая
двойност?

Защо не си ми дал единство Ти и чистота? —
обедини ме, очисти ме, о, Бога!

Виж, ето — стенат Твоите деца отвеки над
числото Две.

И аз потапям в светлина главата си,
простирам своите ръце към Тебе, за да ги
измиеш.

Освободи ме, очисти ме, Отче мой, убий тоз
Враг, убий ме, удави туй Ме!
Блажени простите, незнаещите — о, блажени са
просто — добрите, просто — злите!
Ала злочести раздвоените, злочести двойствените
губещи, печелещи в изгра със себе си.
О, ти, Вода Свещена! роди своето и моето
величие — спаси ме!

ЙОХАНЕС БЕХЕР
(1891–1958)

152

БАРИКАДИ

Гео Мисев. Том IV

Здания — гва бряга — между тях.
Мъртви там трамваи. Пейки. Прах.
Знаме, риза пурпурна, се вее.
Плат от кървав пот. Парцали вейт.

Пристъпи бучат. Политат роти.
Сред площада тракат митрайози.
Скок след скок — коне Зигзаг. Пръхтят.
Ръчни бомби с гръм ръмжат.
С шум летят фонтани от ракети.

Барикади...! Виж, до покривите чак.
Улици, изпълнени с убийство.
Сякаш планини над целий град.
(...рев из хиляди уста!...)
На крила размах. Звезди летят през мрак.

(„...Барикади: — кули с майски знамена...“)
Барикади... Лес от скелети — разсечен с бяла
светлина.

Пролетта се носи. Лодки. Под лазурен блясък.
Затрупани оази. Ний живеем в пещери корални.
Планина от дъски и греди
посред яростни звезди.

Тук изпуща семен гъх Европа на прогните
гържави;

Нейният поет, глух Еремия —
от балкона, като от трибуна —
пред народа грозен стон надава...
(Гилотини — белосребърни архангели — развяват
своите крила!) Довиждане, другарю!

„Там — на барикадите!!“

ЕРНСТ ТОЛЕР
(1893—1939)

НАШИЯТ ПЪТ

154

В памет на Курт Айзнер

Гео Мисев. Том IV

Останали без смисъл вече, днес манастирите замират,
под писък на фабрични свирки заглъхна вечерния
звон;
освободителната песен на милионний легион
не ще замлъкне нивга вече пред портите на
манастиря.

Де са монасите, които вестят пред всеки тъмен вход:
„Отшелничеството е само спасение от вси неволи.“
Един днес гладен вик, една елмазна воля
бий пред заключените порти: „Дайте ни живот!“

Ний не измъчваме плътта си сред зноя на мистична
бездна;
Друг път намерили сме ние към правдата на Бога —
не пътя на молитва свята, възвишена и строга:

Ний искаме тук, на земята, мира на Царството
Небесно,
ний дириме на всички роби и угнетени свободата —
ний трябва да се борим за спасение — тук, на
з е м я т а.

РУСКИ И УКРАИНСКИ ПОЕТИ

ЕВГЕНИЙ БАРАТИНСКИ
(1800–1844)

155

Лирика

ПЕСЕН

Страшно вятърът есенен
вей, лудува,
облаците черни гони
надалече.

Сам на стража се изправил
момък млади
и след тях се той унася
в тъжни мисли.

— Облаци, къде ви гони
буйний вятър?
О, къде съдбата води
сиромаша?

Не живеј ми се: оставих
мила майка,
не живеј ми се: загубих
годеница.

„Не тъжи!“ — на мене каза
мило либе —
за теб твоята гругарка
ще се моли.“

Що от туй? Далеч в чужбина
гни ще свърша;
върна ли се — няма мене
да познаеш.
И без щастие — защо ли
да живея?
Дай ми мир, о, влажна земя,
разтвори се. —

Пее той, не чува никой
жална песен...
Буйний вятър я разнася,
заглушава.

АЛЕКСЕЙ АПУХТИН
(1840–1893)

РАЗДЯЛА

Гърмеше музика, горяха ярко свещи,
край нас кипеше бал сред шум, и звън, и смях,
трепереха гърди, пламтяха топли плещи,
бе нежен твоят глас и думите горещи;
но аз в смущение не вярвах и мълчах.

В горчивий тежък час на сетното прощание
с усмивка на лице пред тебе аз стоях,
раздираше гърди ми мъка и страдание,
печална, бледна, ти очакваше признание...
Но, във вълнение, аз чезнях и мълчах.

Аз тръгнах. Път широк пред мене се изпречи...
За тебе мислех аз, — о, всичко аз разбрах,
през спомени безброй, сега обичах вече,
аз исках да говоря — но ти бе далече.
Но вятър виеше... аз плачех и мълчах.

ИВАН ФРАНКО
(1856—1916)

СТОН В НОЩТА

158

Гео Мисев. Том IV

Щом дочуеш в нощта, пред прозореца твой,
нещо горко да хълца и плаче —
не плаши се и своя сън не безпокой,
не поглеждай навън, моя птичко! —
— Не е сирота то, що без подслон блуждай,
не е просяк, о, скъпа звездичко —
мойта скръб без покой, мойта мъка ридай,
любовта моя горко там плаче.

ФЬОДОР СОЛОГУБ
(1863–1927)

ПЕСЕН

Зазорил е
мътен ген,
няма милий
мой при мен.
Здрач виси.

Аз бледнея
на прага.
и тъй нея
от тъга.

Где ли си?
Хлад повява
с болен стон,
оголява
всеки клон.

Страдам аз.
Разпрости се
с проста реч,
с коня скри се
ти далеч
в същия час.

Гледам бледна
гългил път
с мъка ледна
в болна гръд.

Милий мой!
И в разлъка,
все така
плача в мъка
и тъга,
без покой...

АЛЕКСЕЙ ГАСТЕВ (1882—1941)

НИЙ РАСТЕМ ОТ ЖЕЛЯЗО

Вижте! — Аз стоя посред тях: станове, млатове,
пещи, огнища и сред стотици другари.
Отгоре — изкован от желязо простор.
От страните се спущат греди и подпори.
Те се издигат на десет лакти.
Извиват се наляво и надясно.
Съединяват се купом кръстосани в купола и като
плещи на великан държат цялата желязна
постройка.
Те са стремителни, те са широко развърнати, силни.
Те дишат още повече сила.
Гледам ги и се издигам.
В жилите лее се нова желязна кръв.
Аз раста още по-нагоре
и у мене самия израстват железни плещи и
безмерно мозъци ръце.
Аз слях се с желязната постройка.
Възвисих се.
Подпирам с плещите си купола, най-горните греди,
покрива.
Нозете ми са още на земята, но главата ми е
над зданието.
Аз още се задъхвам от тези нечовешки усилия
и вече викам:
— „Една гума, другарю, една гума.“
Желязното ехо загави моите гуми, цялата
постройка трепери от нетърпение.
А аз се издигам все по-нагоре, аз съм вече
наравно с комините.
И не разказ, не реч, а само едното, желязното
мое, ще извикам:
„Ще победим ний!“

ВЛАДИМИР МАЯКОВСКИ (1893—1930)

НАШИ МАРШИ

Бийте в площади на бунтове тропот.
Високо от горди глави редове —
с вълните на втори потоп
ще измием градовете на вси светове.

Времето — пъстър бик,
бабен на години кербана,
наш бог — бяг,
сърцето ни — наш барабан.

Няма ли от нашите злата по-небесни?
Ще ужили куршумът оса — гали нас?
Наше оръжие — нашите песни.
Наше злато — звънящий ни глас.

Зелена легни, лъка;
небесна дъга, дай се нам.
Небе, дай дъга;
на бързолетни коне — полет, плам.

Ето: посред звездите небето скучай,
без него ний своите песни вием.
Ей, Голяма мечко, знай:
живи в рая ще влезем ние.

Радостта възпявай и ний —
в жилите пролет разплавена.
Бий, сърце, бий!
Нашите гърди — мед литаврена.

ЧУЙТЕ, КАНАЛИИ!

Чуйте, каналии!
Приковани от тез редове!
останете без глас!
— Чуйте тоз вълчи вой,
който едва прилича на поема!
Дайте тук
най-дебелия,
най-плешивия —
хванете го виш за яката,
хвърлете го виш
в калта и в сметките
на комитетите за подпомагане гладуващите!
Гледай:
ти виждаш зад голите цифри,
вятърът с тласък
стихуен и нежен
заравя в снега
хиляди,
милиони колиби, снегът
— ковчег за селата край Волга.
Комините
— свещи.
Дори хищните гарвани вече
изчезват галеч;
те подушват —
димяща се вдига
сладка и скверна
миризмата
от син
от баща
от майка
от гъщеря
— печени в огън...
Що!

Поне малко хляб!

Радиотелеграфите
реват към всички граници
и в отговор —
глупост след глупост
в колоните
на ежедневната преса:
„Лондон —
банкет.
Присъствуваха
кралят и кралицата,
презиращи всеки,
който не може да влезе
в златния царски въртоп.“
— Бъдете проклети!
Нека за вашите царски глави
се повдигнат от всички колонии
диваците,
човекоядците.
Нека пламне над вашата империя
пожарът на дивите бунтове!
Нека вашите столици
бъдат
изгорени
до основи!
„Париж —
заседание на парламента:
доклад за глада
от Фритьоф Нансен.“
Слушаш с усмивка,
сякаш песен на славей,
сякаш тенор
пее модерен романс.
— Бъдете проклети!
Нека навеки
да не чуете повече

човешки глас.
Френски пролетариат! Хей!
Вместо речи
свържи в една примка
безброй вратове!
„Вашингтон —
фермерите
гуляли,
яли
и надува се вече коремът им.
В морето те хвърлят
излишъка
от фино брашно.
Подклаждат си
локомотивите с царевица.“
— Бъдете проклети!
Нека вашите улици
изпълнят се с бунт.
Нека на север
и на юг
в Америка
си изграт със вашите корем
като със футболни топци.
„Берлин —
бежанците възкръсват,
готови са техните банди
за борба
с гладуващите.
В Берлин,
мустаци засукали,
холят надменно
руските патриоти.“
— Бъдете проклети!
Навън! Навеки!
Отвращавайте целия свят
с вашия юдински вид,

преследвани вий
от звъна на французското злато!
Скитайте вечно така,
наврег!
Вий, руски гори,
съберете се и изберете
най-високите ваши гървета:
нека техният образ
там обесен
да се люлее навеки
посинял под небето!
„Москва —
приютената аристократка —
се оплаква:
— О, как враждебни са всички
към империята —
дават само по тридесет рубли,
които не вървят
вече от 1918 насам!...“
Вече от 1918 насам!...
— Бъдете проклети!
Нека бъде така:
нека всеки погълнат залък
да гори във стомаха ви!
Нека кървавият бюфтек
се превърне в трион
и ви разреже червата!
Двайсет милиона човеци
ще измрат.
В името
на всички измрели —
проклятие днес и навеки
на всички, които отвързват
своята пълна уста
от Волга!
Това слово не е

за пълния търбух,
нито за трона на царя!
В такива сърца
словата не могат
нищо затрогна;
ще ги затрогнат
пожарите
на революциите!
— Вам,
гребни атоми
на великата армия,
с чиято сила,
със силата, скрита
дълбоко в подземните бездни,
ще се хвърли нагоре
света
на милиардерите!

Вам,
вам,
вам
— тези слова!

С километрически цифри
пригответе вий сметката
на буржоазията!

Ще дойде
генят на всемирния пламък пожарен,
гимящ,
очистителен,
обръщащ с главата надолу
гворците
на богатите.
Бъдете такива.
Бъдете без милост
в този час на разплата!

ПЪРВИ МАЙ

Поетите

са способен народ.

Стих?

Заповядай!

Само рими им дай.

Не са казвани повече

глупости,

отколкото за май.

Съществителни

Мечта.

Мимози.

Народа.

Пламък.

Цветя.

Рози.

Свобода.

Знаме.

Образи

Майски —
сън.

Прилагателни

Красно.

Ясно.

Безкраен.

Омаен.

Безбрежен.

Метежен.

Виждам ги,

в сандалките на римите обути,
под древногръцка

образна тога,

и днес,

помъкнал своите атрибути —

крачи по книгата
търконогия стих.
Доста сме нанкали
в лолката на римите —
ний, петгодишни
синове на зората.

Нека днешния
привет,
нека бъде
преиначен.

Макар без размери!
Макар без рими!

С 1 май
да живее декември!
От май
ний
да не омекнем.
Да живее мразът и Сибир!
Мразът, ожелезняващ полята.
Каторгата,
каменната крепост
по-добре от всички пролети
е заякчила
гърветата
на ръцете.
С тях
издигаме майското знаме —
да живее декември!

Долу всяка нежност!
Да живее омразата!
Омразата на милионите
към стотиците,
омраза, спояваща в солидарност.
Пролетарии!

С гръм пропищете:
– Да живее омразата! –
Долу безсмислената пищност на земята!
Долу случайните пролети!
Да живее световната сила и воля!
Да живее ума!
Ума,
който
сред зима и есен
винаги
създава лазурния май.
Да живее делото на май!

АНГЛИЙСКИ ПОЕТИ

БЕН ДЖОНСЪН
(1573–1637)

В ПАМЕТ НА МОЯ ЛЮБИМ УЧИТЕЛ УИЛЯМ
ШЕКСПИР И КАКВО НИ Е ОСТАВИЛ ТОЙ

171

Лирика

Без завист, Шекспир, моят дух остава
пред твойто име, творчество и слава,
защото ти си толкова велик,
че ни поет, ни муза с дивен клик
биха могли докрай да те възхвалят.
Пред тебе всички с трепет се прекланят,
но не с това ще те възнея аз...
Защото не на всеки ясен глас
тълпата се отеква с гуми верни;
защото и възторзите безмерни
появва са случайни; може би
и във възторга злобата кипи...
Но ни петно, ни хула безпощадна
над твойто име би могла да падне.
И ето — моят глас към теб зове:
— О, ти, душа на всички векове,
възторг, блаженство, чар на нашта сцена,
възлез, мой Шекспир! — И с душа смутена
не ще те сложа аз наред със Чосър,
или пък Спенсър¹, нито пък ще прося
за тебе педя място от Бомонт...²
О, ти си вечен паметник без гроб;
ти жив си заедно със своята книга
и нашият дух те слави и въздига.

¹ Най-големите английски поети преди Шекспир. — Бел. на Гео Милев.

² Драматически поет, съвременник на Шекспир. — Бел. на Гео Милев.

Не те обърквам с други, че за мен
велик си ти и необикновен.
Понеже гледам по-далеч от днес,
не искам аз да те сравнявам с тез,
които редом с тебе са творили —
да кажа, че ти надминаваш Лили
и Киг, и мощния Марлоу³. Ти
бе слаб в латински, още по-слаб в гръцки —
затуй за твойта слава е почти
излишно да се дирят славни връзки
със стари имена. Но аз зова
гръмовния Есхила, Еврипида,
Софокла тук при нас, а след това
Пакувиус и Акций⁴ — за да видят,
възкръснали из миналия мрак,
как със котурни ходиш ти и как
раздрусваш сцената; и знам тогава:
едничък ти ще се равниш с таз слава
на волна Гърция и гордий Рим,
възкръснали из пепел, прах и дим.
Ликувай, о, Британийо, защото
ти имаш днес един мъж, пред когото
цял свят е длъжен да се преклони:
велик е той не само в наши дни,
но и на вечни времена! Блажени
ще пламнат музите на Хеликон,
ако той дойде, като Аполон,
да стопли нашите уши студени,
или пък, като Хермес, да ни смае.
Дори сама природата сияе
от горда радост, че я той облече
в одеждите на своите дивни речи —

³ Джон Лили, Томас Киг, Кристофър Марлоу — английски поети и граматурзи. — Бел. на Гео Милев.

⁴ Стари римски трагичи. — Бел. на Гео Милев.

тѣй пишно, тѣй изкусно изтъкани,
че никакви по-хубави премяни
не иска тя. Днес не привличат вече
смешливий, грѣзкий грѣк Аристофан,
Теренций, всявга кротѣк и засмян,
и остроумний Плавт, днес те са стари
и пусти — сякаш никога другари
не са били с природата. Но аз
не свързвам с нея само всяко чувство —
мой дивни Шекспир, твоего изкуство
е също толкоз важно. Да, за нас
природата е винаги предмет
на творчеството — но един поет
с изкуството си, дар на небесата,
ѣ дава образ. Този, който смята
да пише вечно живи стихове
(такива като твоите) с пот по бузите,
той трябва дълго да кове
врѣх наковалнята на Музите,
сам дълго да живее и расте
с това, що той желаѣ да създаде —
или пък да се отрече от славний лавѣр;
великият поет се с труд създава,
а не се ражда само. И такѣв
бе ти! Тѣй както бащината крѣв
живеѣ у синовете, тѣй блести
духѣт на Шекспир и тѣй горд пламти
в творенията му; като че той
победно копие вѣв тях забива⁵
пред слисаните погледи безброй.
О, прелестен Авонски лебед⁶, дивно

⁵ Джонсън си позволява игра на думи с името на Шекспир: Shake-speare значи приблизително „забивам копие“. — Бел. на Гео Милев

⁶ Sweet swan of Avon — израз, останал като прозвище на Шекспир. — Бел. на Гео Милев.

видение било би, ако ти
явиш се пак във нашите води,
пак с оня полет над брега на Темза,
що бе чар за Елиза и за Джеймса.⁷
Но ето — в небосвода потъмнял
аз виждам те като звезда огрял:
Свети, свети, Звезда на вси Поети!
И с бесен пламък или ласка сгрей ти
замрелия театър, който в мрак
и глуха скръб е задушен, откак
изчезна ти... И в тая тъмнина
за нас си ти едничка светлина!

⁷ Кралица и крал на Англия. – Бел. на Гео Милев.

ДЖОРДЖ БАЙРОН
(1788–1924)

СОНЕТ ЗА ШИЛЪОН

Безсмъртен дух на свободата! ти
блестиш най-силно в тъмния занган:
защото твоя пламък там е сбран
в сърцето, що с любов към теб тупти.

Когато гинат твоите синове
в окови, под студен и тежък свог —
ти, Свобода, възкръсваш за живот
и литваш в слава по вси ветрове.

Шилъон! свещено място и алтар
е твоя зелениясат праг — прекрачен
преди столетия от Бонивар.

и стъпките му тук, под тоя мрачен
свог, още екнат — и като личба строга,
зоват от тиранията към Бога.

ПРОСТИ!

Прости! и ако ли допитва
до Бога всявгва наший глас —
за тебе в своята молитва
неспирно ще се моля аз.
Що значат гуми, сълзи, стон:
о, повече от плач в гърди
на горка болка пълний тон
трепти в таз реч — прости — прости!

Немеят устни, поглед мръкне;
но в моя ум и в мойта гръд
зла мисъл, що не ще замлъкне,
събужда мъки, що не мрат.
Душата ми стои безгласна,
макар че в скръб и страст пламти:
Едно знам — любихме напразно,
и чувствавам — прости — прости!

ДЖОН КИЙТС
(1795—1821)

LA BELLE DAME SANS MERCI*

О, що ти липсва, бледен рицар,
де скръбно твоят взор се рей?
Повехнаха треви и птица
в леса не пей.

О, що ти липсва, бледен рицар,
така самин, от скръб терзан?
Настана есен, всеки плод е
в полето сбран.

Бял крин, в роса от страх и треска,
върху челото ти цъфти,
а на страните — бледна роза,
без цвят почти.

Далеч една девойка срещнах,
тъй хубава — и само чар,
с коси вълнисти, с лека стъпка,
очите — жар.

Венец от рози аз ѝ сплетох,
в сърцето си сградих ѝ трон:
тя гледаше ме тъй любовно,
и с нежен стон,
при себе си на коня взех я
и вече глух бях за света;
вървях така — вълшебни песни
ми пейше тя.

*Красивата безмилостна дама (фр.).

Тя сладки корени ми гаде,
див мед и манна; с нежен глас
на странен говор тя ми рече:
теб любя аз!

Тя в своята пещера ме въведе
и там безумно зарига —
и там безумно аз целувах —
очи, уста.

Там с тихи песни тя приспа ме
и сън видях — ах, сън проклет!
И този последен сън сънувам
аз наврег.

Царе, князе и войни бледни
там видях — страх лица мрази;
ме викаха ми: — В плен си ти у
La belle Dame sans merci!

Там видях ледни устни в мрака,
очи раззинати без звук —
и аз събудих се — и ето
днес сам съм тук.

Затуй сега блуждая бледен,
и в болка погледа тъмней:
увехнаха треви и птица
в леса не пей.

ЕЛИЗАБЕТ БАРЕТ-БРАУНИНГ
(1806—1861)

ИЗ „СОНЕТИ ОТ ПОРТУГАЛСКИ“

1

Издигнах горестното си сърце,
като Електра своята скръбна урна,
и пепелта безцветна и безбурна
пред теб изсипах с трепетни ръце.

Виж колко скръб заг моето лице
била е скрита: с мътен блясък втурна
се в миг пред твоя поглед жар пурпурна
навън из пепелта — ако с нозе

ти стъпчеш тази жар и тя изтлее,
презряна, стъпкана — добре; уви, —
ако ли чакаш, вятър да развее

помръкналата пепел... забрави
тогава лаврите си — пламенее
жарта в пожар... Стой по-далеч! Върви!

2

Върви далеч от мене. Но все пак
аз чувствавам, че трябва да остана
във твоята сянка. Иначе, сама, на
гушата си пред несмрачений праг,

не ще застана нивга с властен знак,
ръка — не ще издигна аз, огряна
от слънцето, тъй както и по-рано,
ако потъне всичко в мъртъв мрак.

Съдбата ни осъжда на раздяла,
Но твоето сърце е с мойто сляла —
То с двоен пулс бий; в мене всеки час

си, като вино в грозда; твойто име
Бог чува в моя глас; и през очи ми
той вижда сълзите на двамата нас.

АЛФРЕД ТЕНИСЪН
(1809–1892)

ЗАГУБЕНО ЩАСТИЕ

О, само да беше възможно —
отново, със мъка в гърди,
пак в нейните нежни прегръдки
да бъда, тъй както преди!...

Там сянка аз виждам със трепет —
не ти, но подобна на тебе;
О, Боже, да беше възможно
да видим за миг — посред своята тъга —
гушите, които сме любили нявга,
и те да ни кажат къде са сега!

Но блясва денят сред лъчи —
и сянката тлеи и мълчи,
и чезне пред моите очи.

Аз бягам от улици и от площади,
отбязвам да срещна лицата познати,
в които любов не личи;
Едно мойта мисъл желай:
прага на безмълвност и мрак да прекрача
и там да изплача, изплача, изплача
пред тебе душата си в болка без край.

ПОСЛЕДНА МОЛБА

Когато аз умра, недей угва
Над моя гроб да лейш безумни сълзи,
Да тъпчеш пагналата ми глава,
И моята злощастна сянка с лъжовен плач да будиш ти.
Там нека вятър само вей и буревестник да пищи;
Но ти — отмини.

Дете, заблуда или грешка твоя —
За туй не мисля вече: най-подир
свободна си — но аз отнесен съм на времето в пороя,
но аз желая мир.
И нека в мир лежа на вечни дни:
Отмини, отмини.

КРИСТИНА РОСЕТИ
(1830—1894)

ЗАВЕТ

Когато, милий мой, умра,
тържовни песни ми не пей;
над мене рози не посаждай,
ни кипарис да се тъмней!
Над гроба ми тревата само
зелена, росна остави;
и, ако искаш — припомни си,
и, ако искаш — забрави.

И нека сенки да не виждам,
и да не сещам аз гъжда;
и нека да не чувам нощем
на славеи тъжен песента...
И в сън така сред вечен сумрак
не ще ме сепне ничий глас:
щастливо нека да си спомням,
щастливо да забравя аз.

ОСКАР УАЙЛД
(1856—1900)

REQUIESCAT*

184

Гео Мисев. Том IV

Тя под снега сънува —
Полека върви!
О, тихичко — тя чува
как никнат треви.

Коси, блестящо злато —
ръжда ги смрачи,
тя бе тъй дивна, млада,
но в прах днес мълчи.

Крин светъл, белоснежна,
не знаеше тя,
че бе жена — тъй нежна
растеше в света.

Ковчег и тежък камък
знети я безспир;
но аз се мъча сам, а
почива тя в мир.

Мир, мир — не чуї тя нищо,
ни лира, ни стих,
животът си тук — вижте —
навеки зарих.

* Почивай в мир! (лат.)

АРТЪР САЙМЪНС
(1865—1945)

ВИКЪТ НА ВОДАТА

О, вода, глас на моето сърце, вик над тъмния бряг,
цяла нощ глухо стенеш ти с горестен глас;
и — без сън — слушам аз, не разбрал тъмний глас в нощний
мрак;
— глас на сърцето ли, глас на морето ли, болно що
стене —
О, вода, вопиюща за мир, дали аз съм това, дали аз?
Цяла нощ вика водата към мене.

Безпокойна вода, не ще има за тебе покой —
докато не потъне последният мъхец и бясно последният
прилив замре,
и не пламне на запад пожарът последен с
предсмъртний си зной;
— и сърцето ще бъде тъй морно и странно — ще вика,
тъй както
морето, ще стене;
цял живот безполезно то вика и няма да спре, —
както цяла нощ вика водата към мене.

ЛЕСЕЛС ЕЙБЪРКРОМБИ
(1881–1938)

31 ДЕКЕМВРИ

186

Гео Милев. Том IV

Неспирно чука злият Дявол
със своите чукове;
о, Новата година в ада
там долу той кове.

Кове добре – и Господ гледа,
кове там, в своя ад;
и готви за света окови –
жестокост и разврат.

ДРУГИ ПОЕТИ

ЕВРИПИД — ДРЕВНА ГЪРЦИЯ
(ок. 480—406 пр.н.е.)

187

Лирика

ДОБРОТО В ПЛЕН НА ЗЛОТО

Кой казва тук, че има богове?
Не, няма, няма богове! Недейте
приспива глупавите с тази стара,
лъжлива басня, нито вас самите.
О, ето — погледнете на света
и ще съзрете работи безчет,
които потвърждават моите гуми;
защото — казвам гласно, че царете
убиват, грабят, нарушават клетви,
до камък сриват цели градове —
и туй ги прави много по-щастливи
от тез, които преминават своя
живот във мир и благочестие.
Нима не виждате как всички слаби,
които честно тачат боговете,
са роби на безбожните, но силни,
които имат сила и войска!

ОМАР ХАЙЯМ - ПЕРСИЯ (1048—1131)

РУБАИ

188

Гео Мисев. Том IV

Не беше още съмнало навън,
и глас пиян проникна в моя сън:
„Деца, станете и налейте вино —
купи животът в блясъци и звън.“

* * *

Стани и виж под утрений светлик
във виното огледан своя лик,
защото нивга вече от живота,
човек, не ще получиш тоя миг.

* * *

Ела, налей! И в пролетния жар
хвърли на грешна зима плаща стар.
Виж, Птицата на Времето политва
с лек полет към брега на вечен чар.

* * *

Наслада или скръб! Едната смърт
е само сигурна за нас — в кой към?
Налей! Когато ний умрем, луната
пак ще върви по своя вечен път.

* * *

В зори разцъфват хиляди цветя —
повяхнали ги сварва вечерта.
Умря Джемшид във същия тоз месец,
когато в рози цъфва цял света.

* * *

Сам с тебе легнал в тучната трева,
там, дето свършват шумните нивя
и почва мъртвата пустиня — зная:
завигел би и царят на това.

* * *

Къс хляб и книга стихове — през май —
и чаша вино, в глух засенен край,
и твойта песен в тая дива пустош, —
о, ето, тая пустош става рай!

* * *

Изпитай ти докрай нещата вън:
светът е прах — нелеп и тежък сън.
Едно остава нам: светото вино,
на чашите под радостния звън.

* * *

Човешката надежда малко трай:
прах, пепел, що по вятъра блуждай;
разцъфва — но, подобно сняг в пустиня,
за час или за гва, и после — край.

* * *

Разтворени врати на вечен хан
са Ден и Нощ за хорския керван.
В уречен срок дохождат, отминават,
един след друг, султан подир султан.

* * *

Мисли: какво в света донесох аз,
какво ще отнеса в последний час? —
О, пий! Смъртта над всички — над пияни
и трезви — има все еднаква власт!

* * *

Цъфтят червени рози като жар
там, дето е погребан славен цар;
а хиацинтът сбира своя дъх от
сърца, живяли в тих любовен чар.

* * *

Вси мъдrecи изследваха света —
и тоз, и онзи свят; и що? — смъртта
отвя и тях; безсмислени пророци —
днес кал запушва техните уста.

* * *

На младини за знание ламтях,
при философи ходих — и от тях
чух много... Но през същата таз порта
излязох, през която влязъл бях.

* * *

В тоз свят дошъл — Защо? — не питах ти,
ни Откъде? — подобно дъжг се скитах ти,
и пак, подобно вятър сред пустиня,
навън — но Накъде? — отлиташ ти.

* * *

„Как пѣстър е светът!“... — съзнай добре;
умът не може туй да разбере.
Лух сын: въстава из море бездънно
и пак потъва в същото море.

* * *

Що бърза? — Откъде — без глас, насам?
Що бърза — Накъде — без глас, натам?
Ще те удавя в чаша подир чаша,
въпрос, на който отговор не знам.

* * *

И ето ме пред тъмна порта спрял —
и няма ключ за нея; гъст воал —
виси, през който нищо се не вижда,
заг който ничий взор не би прозрял.

* * *

Един грънчар видях аз един ден
как мачкаше, спокоен, несмутен,
къс глина; и чух глината да шъпне:
„Полека, братко! Благ бъди към мен!“

* * *

Ни в ада, ни в небето пращам зов;
аз съм от проста кал — груб и суров.
Глух еретик и блудник, аз не зная
ни вяра, ни надежда, ни любов.

* * *

Защо в джамии да се моля аз?
Пиянството е по-добро за нас! —
О, пий до смъртний час! И нека в чаши
да се превърне твоя прах тогаз.

* * *

Ще има в рая хубави жени.
И вино ще се лей на вси страни...
Жени и вино! Туй небесно благо —
кой и защо за нас го забрани?

* * *

Насън ми се яви свещен дервиш
и рече ми: Стани, стани! Що спиш?
Стани и — пий! Когато легнеш в гроба,
ще имаш време дълго да лежиш.

* * *

Светът е кръгъл пръстен със печат —
и ний сме по средата скъп ахат.
Чрез нас се просветлява Божи поглед.
Ний сме последна цел на целий свят.

* * *

О, само този, който е разбрал,
че мимолетна тлен е наший дял —
едничък той спокойно би посрещнал
и горест, и наслада, и печал.

* * *

Защото в тоя свят добро и зло,
и всичко, що е някога било,
в забрава ще изчезне... Но тогава —
що значат скръб и радост, и тегло?

* * *

Дај вино! Още жажда ме гори,
мъгла градините с воал покри.
Приятелю, за сън е още рано —
ела и пий, горде се зазори.

* * *

И всеки миг — в безкрайния простор —
се движи грамата пред наший взор,
която сам за себе ти създал си:
сам зрелище и зрител, и актьор.

* * *

Налей! И тази чаша посвети
на живий Ден! Виж, Ден след Ден лети —
о, неродено Утре, мъртво Вчера...
И само Днес единствено цъфти.

УОЛТ УИТМАН – САЩ
(1819–1892)

ВОЙНАТА

Махнете военните теми! Махнете самата война!
Далеч от моя разтреперан взор, и нивга вече да се не
вестява туй
което блика сред опушени, разкъсани тела!
Невероятен аг и кървава гонитба – достойна за свирепи
тигри или
за стръвни вълци – не за разумния човек!
Вместо войната подемете на Индустрията творческия
поход!
Със твоите безстрашни войнства, Инженерство!
Със твоите огнища, труд, разпалени до жар!
Със твоите сигнални свирки, гръмки, светлосвучни!

193

Африка

НА ЕДИН ЗАГИНАЛ ЕВРОПЕЙСКИ
РЕВОЛЮЦИОНЕР

Мойте песни не са само песни на мир и спокойствие,
но също тъй песни на бунт и въстание;
Защото
аз съм поета на всеки безстрашен бунтовник,
навред по света
който се впуска със мен и оставя зад себе си мир и
прогнани блага,
и поставя в опасност живота си, готов да го жертвува...

Когато умре Свободата във някое място,
то не е първо, ни второ, ни трето,
то чака и всички останали – то е последно.

И когато угасне животът, и угаснат душите на всички
 мъже и жени,
 във всички страни на земята —
 само тогаз Свободата, или пък идеята за Свобода, ще
 угасне, макар
 в една част на земята,
 и тиранията ще завладее напълно света.

БЪДЕЩЕТО

Прекрасен Нов Свят, величествено Раждане, въставай
 ти пред моите очи,
 като безкраен златен облак изпълваш западния небосвод...
 Ти Чуден Свят, днес още неопределен, неоформен — нито
 бих могъл

да те определя:
 как бих проникнал зад непроницаемата светлина на
 бъдещето?

Аз чувствавам страхотния ти ръст — било добро или
 пък зло;

аз те очаквам — приближаваш ти, поглъщаш
 настоящото, надхвърляш миналото;
 аз виждам — святка твоята светлина и твоята сянка
 осенява, сякаш целий

 земен шар;
 ала да те определя — не мога, едвам аз мога да те схвана;
 но аз те назовавам — аз те предсказвам — днес.

ИЗ „ДЕЦАТА НА АДАМ“

Възпявам електрическото тяло,
тълпи от тези, що обичам, са край мен и аз край тях.
Те няма да ме пуснат, докато не уда с тях и аз, за да им
отговоря,
магията от тях да сменя и да ги изпълня с пълната душа.

И мислите ли вий, че който своето тяло осквернява,
би могъл това да скрие?
Съмнявате ли се, че който осквернява живи, не е еднакво
мръсен с този, който осквернява мъртви?
Или, че тялото е туй, което и душата?
Но ако тялото не е душа, душата що е?

ШАНДОР ПЕТЬОФИ — Унгария
(1823—1859)

ПЕСЕН

196

Гео Мисев. Том IV

Увяхват листи и цветя,
аз тръзвам надалеч в света.
 Прощавай ти, моя любима,
 Бог грижа за тебе ще има
 — Гълъбко моя!

Луната лее блед светлик —
тъй бледен е и нашия лик.
 Прощавай ти, моя любима,
 Бог грижа за тебе ще има
 — Гълъбко моя!

Роси по вейките роса,
по бузите се лей сълза.
 Прощавай ти, моя любима,
 Бог грижа за тебе ще има
 — Гълъбко моя!

Ще цъфнат рози пак през май,
ний ще се видим ли — кой знай.
 Прощавай ти, моя любима,
 Бог грижа за тебе ще има
 — Гълъбко моя!

1.

Ти бе в живота мой едничко цвете;
увехна ти: сърце пустей без мощ.
Бе слънце ти, що с вяра ме повеле;
угасна ти: над мене падна нощ.

Ти бе крило на мойто вдъхновение;
ти падна: с тебе моя горд полет.
Ти беше плам в гърдите ми стеснени;
замръзна ти: — и аз съм вече лед.

2.

Виси там окачена мойта лютна,
с която своята скръб изпявах аз,
скръб зарад тебе, мила и любима,
скована днес навеки в гробний мраз.

Виси там окачена мойта лютна;
без звук, без клик; — ако понявга клик
от нея трепне, то е клик от струна,
която, опната, се скъсва в миг.

ПАСТИРСКА ФЛЕЙТА

От плачуща върба е мойта флейта —
върба, която тръпне и мълчи
над гробната могила безответно...
Затуй така печално тя звучи.

Там, моя хубава звезда, потъна
ти — и угасна твоя светъл зрак:
света пред мене потъмня навеки,
и тлей живота ми сред скръб и мрак.

Когато, вечер, стагото завръщам,
над гробната могила спирам аз —
високо бледен блясък лей луната
и моята флейта стене с тъжен глас.

И мъката сърце ми ще притиска,
и в болка мойта песен ще пламти —
додето моята душа, с крилата
на звуците, във друг свят отлети.

МОЯТА ЛЮБОВ

Любовта ми не е сладък славей,
що разбуден от пръвни зари
цял свят в своята песен прославя,
посред утринни, свежи гори.

Любовта ми — не е тя бял лебед,
що, сред парка пропит с тишина,
плува царствено бял и без трепет,
под таинствено бледна луна.

Любовта ми — не е тя от младост
и покой обкръжен светъл дом,
дето „Щастие“ вечно и „Радост“
пеят своя възвишен псалом.

Не! Любовта ми —
е пустиня безплодна и дива —
ревността там безумно вилней,
нейний нож в отчаяние грей,
всеки удар стократно убива.

ЙЕНС-ПЕТЕР ЯКОБСЕН – ДАНИЯ
(1847–1885)

200

ВИДЕНИЕ

Гео Мисев. Том IV

Назове ли те моята мисъл –
руменят безцветни страни,
и изтръпва ръка,
и треперят помръзнали устни.

Лъх от роса по пролетни листа,
и сянката на оголели храсти,
и златожълто слънце по стъклата,
реката що погали ме за миг,
две устни – в страх и болка, но без глас –
неволно в миг разтворени за жалба:
– Пред мен туй всичко тръпне в тоя миг.
Сега е нощ;
и там пред небесата тъмни,

понесена от духове – неясни,
безцветни призраци – като изляна
във въздуха стоиш пред мене ти.
Тъй – в твоята бяла, неподвижна греха,
лице с ръка закрила, под която
се виждат само в болка сгърчените устни.
И гледам те как бавно ти изчезваш,
и аз, ведно с света, потъвам.

АРАБЕСКА КЪМ ЕДНА МИКЕЛАНДЖЕЛОВА РИСУНКА
(Женски профил с наведен поглед в галерията „Уфици“)

201

Аирика

Земя ли заграби вълната?
Земя ли заграби и бавно политна,
повличайки бисер и писъци пак
нататък в света на вълните? —
Не. Стръмно налитайки като кон боен,
вдигна високо тя влажни гърди.
С пяна и слънце покрита, тя бляскаше цяла
тъй белоснежна — подобно гърдите на лебед.
Прах и искри, и мъгла пъстроцветна
бляскат високо през въздуха:
тя ги отхвърли
и раздели ги —
и литна нататък с крилата на лебед
в белия слънчев светлик.

Знам ти летежа, летяща вълна.
Но ще потъне и златният ген,
в черния плащ на нощта той загърнат,
морен ще легне за сън —
в неговия дъх ще блещука роса
и покрай него, при него цветята — —
да достигнеш целта си.

— Тук ли си ти при оградата златна?
Тихо с разгърнат полет потреперваш
тук, над широкия вход на градината —
върху талази от лаври и мирти,
и върху тъмен венец от магнолии —
и под лъжовно-спокойния поглед,
погледът твърд на очите им пъстри,
матък над мълком шумящия урис —
люлеена, носена в радостно-плачущи блянове,
в дъхът на жерани,

в тежък парфюм на жасмини
и туберози —
носена татък към бялата вила
с месечно светлите кръгли прозорци,
и заградена от черни високи,
верни високи, без сън, кипариси:
тъй ти потъваш в страха на предчувствия,
жарко гориш в треперящето свое копнене,
литваш нататък подобно въздушна
жица в морето —
и ти умираш на вейките лозови в шумата
— ето — в шумящата шума на вейките лозови,
там — върху мраморний край на балкона...

А студената коприна
на балконната завеса
бавно в тежки гупи се люлей,
и в градинската трева
падат гроздовете златни
изпод плахите и зловни пръчки.

Пламенна нощ.
Бавно гориш ти отвъд над земята.
Мъглата немирна на горките сънища
носи се, вий се по твоите стъпки,
пламенна нощ.
Восък са волите в твоята мека ръка —
и верността като тръст под дъха ти се свежда,
само на твоята разумност надява се тя,
проси невинност под погледа твой,
който сам нищо не вижда, но бурно
вдига през всичките жили потока червен,
както луната талазите морски.
— Пламенна нощ.
Сляпа, могъща менада!

Тук през тъмната блещат и се пенят
 странни вълни със мелодии странни,
 звук от стакани
 и бързият пеещ звънтеж на стоманата,
 капещи кърви и хъркане на кървава гръд,
 тежкият рев на безумие, смесен
 с жаркия крясък на алена алчност.
 — Ала въздишката, пламенна нощ?
 Ала въздишката, в порив която умира,
 която умира — за да възкръсне отново
 — ала въздишката, пламенна нощ.

Там: раздели се завесата свилена —
 ето, жена велелепна, висока
 отделя се тъмна през тъмния въздух.
 — Болка свещена е в погледа твой,
 болка, що помощ не знай —
 о, безнадеждна,
 жарка, отчаяна болка.

— Ноци и дни над земята шумят,
 есен е след лято и пролет след зима — —
 внуци след синове в тъмни, пространни вълни
 върху земята шумят, отминават —
 докато времето бавно умира...

 Защо този костер от мъки, защо?
 Хиляди часа живот изстрадавай ти бавно,
 бавно в страдание смъртно.

Туѝ ли е твоята мисъл, висока жена?

Нямо, спокойно стои на балкона,
 нито въздишка, ни гума, ни жалба,
 тъмно през тъмния въздух издига се,
 сякаш че меч на нощта през сърцето.

ЕДУИН МАРКАМ – САЩ
(1852–1940)

ЧОВЕКЪТ С МОТИКАТА

204

Гео Мисев. Том IV

Превит под тежестта на вековете,
на своята мотика се подпира
и вира се в земята той – с лице,
което отразява пустотата
на всички времена, а на гърба –
понесъл бремето на целий свят.

Кой го направи глух и сляп за всеки
възторг и отчаяние? Безчувствен
към болката? Без сянка от надежда?
Безсмислен, оглупял и брат на вола?
Чия ръка набръчка туй чело?
Кой духна светлината в моя мозък?
Това ли е творението Боже,
създадено, родено да владее
над суша и море? Да надлети
звездите и изтръгне нови сили
от небесата? Страстно да гори –
неутолимо – в жаждата за вечност?
Това ли е върховний блян на Бога,
пред който потъмняват вси слънца,
тоз, който начертава техний път?
От край до край там долу в ада няма
друг по-ужасен призрак, по-охулен
от сляпата световна алчност, нито
по-знаменателен зарад душата,
по-заплашителен за целий свят.

Каква огромна пропаст между него
и серафимите! Роб на труда –
що са за него Платон и Плевагу?

Що са за него песни и поети,
пръв утрен лъч и аромат на рози?
Страданието на вси векове
проглежда в моя мрачен образ; в моя
измъчен и приведен гръб личи
трагизъма на времето; през моя
страхотен лик човечеството цяло —
потъпкано, ограбено, презряно —
надава своя недоволен вик
към съдниците на света: протест
и паметно пророчество за всички.

О, господари,
владетели, управници в цял свят!
Туй дело ли ви е давате на Бога,
това страхотно същество — без образ
и с разнебитена гуша? Как нявга
пак ще възправите ви тая сянка,
ще я въздигнете в безсмъртие,
ще я възвърнете към светлина,
ще въдворите в музика и блян,
ще заличите вси забравими
безчестия, позорните злини,
нанесените нелечими болки?

О, господари,
владетели, управници в цял свят!
Какво ще прави бъдещето с моя
човек! Как трябва да се отговори
на неговия груб въпрос — в тоз час,
когато вихрите на бунт разтърсват
света? Какво ще стане с царства и царе —
с онез, които са направили
от него туй, което той е днес,
когато неговия глух терор
възправи се и въззове към бога
след толкоз векове мълчание?

ЧОВЕКЪТ ПОД КАМЪКА

Когато видя аз работник някой, който
се бори с труд срещу глада —
и става всеки ден в зори, преди да съмне,
и се завръща у дома си всяка нощ по късен мрак,
напред през мрака устремен, подобно див, безмълвен звяр,
— тогава в мисълта си виждам аз
един човек, осъден да търкаля тежък камък
нагоре по безкраен стръмен склон.
Той го изкачва стъпка подир стъпка,
напрегнал сили и подпрял без отдох тежката скала...

Виж как натиска — сгърчен, свит, премазан!
Той движи тежката скала на вашия живот —
с издути, потъмнели жили,
и кръв избива в морното лице...
Ту губи — ту печели —
и губи — губи — (Боже мой!)
Забил пети в коравата земя —
о, труд, усилие и мъка...
И тласка — движи!
Дали огромната скала ще го свали
и смачка долу в пропастта?
Безмълвната борба неспирно следва
подобно в тежък безизходен сън.

ЪПТОН СИНКЛЕР – САЩ
(1878–1968)

НА БОРДА НА ЕДИН ПАРАХОД

Лежащ извън вълните на съня,
през цяла нощ аз слушах водний плясък
и биенето на едно стоманено сърце.

В старинни времена моряците
очакваха попътен вятър; днес
обаче пътят е определен,
вълните – подчинени; днес човека
говори: „Искам да отплувам – там!“

И ето аз съм блуден и зазубен
сред сънища, които ме лелеят,
сред сънища за бъдещето време,
когато – из безпътства и раздори
човека ще въстане и ще сложи
закона си над всичко в моя свят.

И ще живее, без да страда вече,
безволен случай и злочеста плячка
на слепи сили; дивите гиганти
в природата ще паднат покорени –
смерч, буря и светкавица не ще са
невярна гавра и опустошение,
а – в служба на човешката гуша.